

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det juridiske fakultet

Strafferettslig regulering av "kampfiksing".

En redegjørelse for gjeldende rett i Norge.

—
Valon Krasniqi

Liten masteroppgave i rettsvitenskap høst 2014

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	2
1.1 Tema og problemstilling.....	2
1.2 Historikk og aktualitet.....	2
1.2.1 Internasjonalt.....	2
1.2.2 Nasjonalt.....	3
1.3 Terminologi.....	4
1.3.1 "Straff".....	4
1.3.2 "Kampfiksing".....	5
1.4 Betydningen av og behovet for å bekjempe Kampfiksing.....	7
1.5 Rettskildefaktorer og metode.....	8
1.6 Avgrensning.....	9
1.7 Fremstillingen videre.....	11
2. Ulike elementer ved Kampfiksing	11
2.1 Hvordan fikses en kamp?.....	11
2.1.1 Etablering av et forhold mellom Kampfikseren og ulike aktører.....	11
2.1.2 Spill på en fikset kamp.....	13
2.1.3 Spillerens prestasjoner og utbetalinger.....	13
3. Prosessuelle utfordringer	14
3.1 Kampfiksing og bevis.....	14
3.2 Omfang.....	15
4. Straffebud som kan regulere Kampfiksing	16
4.1 Grunnleggende vilkår for straff.....	16
4.2 Kampfiksing og korrupsjon.....	17
4.2.1 Innledning.....	17
4.2.2 Passiv korrupsjon.....	18
4.2.3 Aktiv korrupsjon.....	21
4.2.4 Korrupsjon og Kampfiksing i Finland.....	22
4.3 Kampfiksing og grov korrupsjon.....	25
4.3.1 Innledning.....	25
4.3.2 Hvilke tilfeller av Kampfiksing vil kunne omfattes av strl. § 276b?.....	25
4.3.3 Betydelig økonomisk fordel for Kampfikseren.....	26
4.3.4 Kampfiksing og risiko for betydelig skade av økonomisk art.....	27
4.4 Kampfiksing og bedrageri.....	28
4.4.1 Innledning.....	28
4.4.2 Fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse.....	29
4.4.3 Villfarelse og handling.....	31
4.4.4 Forledelse.....	32
4.4.5 Kravet til subjektiv skyld.....	33
4.4.6 Bedrageri i Tyskland.....	34
4.5 Kampfiksing og økonomisk utroskap.....	36
4.5.1 Innledning.....	36
4.5.2 Representasjonsmyndighet.....	37
4.5.3 De alternative straffbare handlingene.....	37
4.5.4 Vinnings hensikt.....	39
4.5.5 Strl. § 275 og lederkultur i norsk idrett.....	39
5. Avsluttende bemerkninger	41
Vedlegg: Et eksempel på hvordan Kampfiksing kan organiseres	43
Litteraturliste	44

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Tema for avhandlingen er den strafferettslige reguleringen av "kampfiksing" i Norge. Fra juli 2012 ble fotballkampen mellom Østsidan og Follo og fotballkampen mellom Frigg og Asker etterforsket for kampfiksing. I oktober 2014 ble syv personer som påtalemyndigheten mener var delaktige i kampfiksing, tiltalt for grov korrupsjon og grovt bedrageri. Saken er sendt til tingretten, men vil i følge statsadvokat Asbjørg Lykkjen tidligst bli berammet i 2015.¹ Oppgavens tema er med dette dagsaktuelt.

I denne avhandlingen vil det bli gjort rede for innholdet i straffebud som kan regulere "kampfiksing". Foruten tolking av straffeбудenes ordlyd innebærer det en gjennomgang av lovforarbeider, rettspraksis, litteratur og andre kilder tilknyttet temaet. Målsetningen med redegjørelsen og de etterfølgende drøftelsene er å gi en generell oversikt over rettstilstanden i Norge, samt hvordan temaet er regulert i utvalgte stater i Skandinavia og Europa.

1.2 Historikk og aktualitet

1.2.1 Internasjonalt

Den først saken om "kampfiksing" i Europa i moderne idrett begynte i 1915. Manchester United spilte mot Liverpool, i en kamp som ble manipulert i favør Manchester som unngikk nedrykk fra ligasystemet.² I moderne tid har Finsk fotball vært offer for omfattende kampfiksing. Fotballaget Tampere United ble suspendert fra Finsk fotball for å ha mottatt betalinger fra en velkjent kampfikser.³ Mellom disse hendelsene og også i kjølvannet av Tampere-saken er det avdekket en rekke andre kampfiksingshendelser.

¹ <http://www.dn.no/nyheter/2014/10/20/1855/Kriminalitet/tiltalt-fem-fotballspillere-har-fikset-kampresultater>.

² Match-fixing in sport (2012) s. 11.

³ BBC News. 2011. 3 Finland football rocked by match-fixing scandale. June 10.

I Europeisk sammenheng skiller særlig Italia seg ut som et land med omfattende og langvarige problemer med kampfiksing. Men også Belgia, Tyskland, Polen, Hellas m.fl. har hatt store kampfiksingssaker.⁴ Dagens kampfiksingsproblem har røtter i Asia. Tidlig på 1990-tallet ødela asiatiske spillsyndikater egne fotballigaer. Fiksingen foregikk i en utbredt form og var allment kjent. Dette førte til økende gambling, få tilskuere som møtte til idrettsarrangementer, penger som forvant, og deler av asiatisk fotball ble ruinert.⁵

1.2.2 Nasjonalt

I motsetning til situasjonen i Europa og Asia, har norsk idrett vært skånet for store kampfiksingsskandaler frem til kampfiksingssaken i 2012. I tillegg til kampfiksingssaken ble det på samme tidspunkt i Tyskland igangsatt etterforskning, hvor påtalemyndigheten hadde mistanke om at en fotballspiller fra Malta hadde blitt bestukket til å manipulere resultatet i EM-kvalifiseringskampen mellom Norge og Malta som ble spilt på Ullevål i 2007. Angivelig mente tysk påtalemyndighet at de samme personen hadde sørget for fiksing av en Tippeligakamp i 2008.⁶

I tillegg er det sterke indikasjoner på at kvalifiseringskampen til Europaligaen for fotballag mellom Aalesund FK og det albanske laget Tirana ble fikset august 2012. Norsk Tipping oppdaget dette og stanset muligheten til å kunne spille på denne kampen.⁷

For hver kamp eller hvert idrettsarrangement kan det være flere spillobjekter som; vinner til pause, vinner etter endt oppgjør, flest mål, antall straffer, antall røde kort osv. Tradisjonelt er det bare Norsk-Tipping som har tilbudt spill på norske idrettsarrangementer. Internett har derimot ført til at andre utenlandske spillselskaper nå tilbyr spill på de samme idrettsarrangementene. Spillmarkedets utvikling har ført til at kampfiksing av norske idrettsarrangementer er mer attraktivt for internasjonal organisert kriminalitet enn noen gang før.⁸

⁴ Match-fixing in sport 2012, s. 11.

⁵ Hill, The fix, 2008 s. 85.

⁶ Match-fixing in the Nordic countries s. 6.

⁷ Match-fixing in the Nordic countries s. 6.

⁸ Nasjonal handlingsplan (2012), s. 5.

Norsk idrett preges av selvstyre, få reguleringer og mindre overvåkning sammenlignet med andre sektorer i samfunnet. Disse faktorene gjør norsk idrett interessant for kriminelle miljøer som ønsker å organisere kampfiksing.⁹ Det økte fokuset på kampfiksing fra norske myndigheters side vil kunne være med på å avdekke om problemet er mer omfattende enn først antatt. Den Nasjonale handlingsplanen mot kampfiksing i idretten 2013-2015 er et resultat av idrettens, spilloperatørene og myndighetenes syn på kampfiksing. Handlingsplanen er et eksempel på at kampfiksing er et dagsaktuelt tema i Norge, og at man ønsker å bekjempe fremtidig kampfiksing.

1.3 Terminologi

1.3.1 "Straff"

Ordet "straff" benyttes ved ulike anledninger med ulikt meningsinnhold. I norsk rett defineres straff som et "onde som staten tilføyer en gjerningsmann på grunn av lovovertrædelsen i den hensikt at det skal føles som et onde".¹⁰ Denne definisjonen slutter Høyesterett seg til,¹¹ og er også lagt til grunn i forarbeidene til den nye straffeloven.¹²

I motsetning til i norsk rett vil det etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) art. 7, blant annet kunne påberopes ulovfestet nasjonal rett som grunnlag for inngrep.¹³ Hva som skal anses som straff etter EMK avgjøres på grunnlag av nasjonal klassifisering, den overtrådte handlingsnormen, karakteren og alvorret av den sanksjonen vedkommende risikere.¹⁴ En viktig aktør i bekjempelsen av kampfiksing er idretten og dens organer. Et idrettsregelverk som strengt slår ned på kampfiksing, vil kunne ha preventiv effekt og dermed dempe omfanget av fremtidig kampfiksing. Det kan tenkes at ulike sanksjonsmuligheter etter idrettens interne reguleringer vil kunne karakteriseres som straff etter EMK.

⁹ Nasjonal handlingsplan (2012), s. 5.

¹⁰ Andenæs alm. straff (2010) s. 10

¹¹ Rt. 1977 s. 1207 på s. 1209

¹² Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven) s. 77.

¹³ Aall (2013) s. 111.

¹⁴ Engel and others v. The Netherlands application no. 5100/71.

Etter norsk rett kan man ikke dømmes for kampfiksing uten hjemmel i lov. Dette betegnes som det strafferettslige legalitetsprinsippet og kommer til uttrykk i Grunnloven (grl.) § 96. Tema for oppgaven er hvilke straffebud som kan anvendes for å kunne straffe kampfiksing. Ettersom det i straffeloven ikke fremkommer noe straffebud som regulerer kampfiksing spesielt, vil det bli tatt utgangspunkt i generelle straffebud som kan ramme selve handlingen.

Videre i oppgaven vil det bli redegjort for nasjonale bestemmelser som fremkommer av formell lov, og jeg går derfor ikke noe nærmere inn på ulovfestet nasjonal rett eller intern idrettsregulering som grunnlag for reaksjon mot kampfiksing.

1.3.2 "Kampfiksing"

I den Nasjonale handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015 (2012) er kampfiksing definert som:

"Manipulering av en idrettskonkurransen, hvor involverte aktører (utøvere, ledere, dommere etc.), for økonomisk vinning for seg selv eller andre, søker å påvirke resultatet av konkurransen eller enkelthendelser i konkurransen".¹⁵

Begrepet "kampfiksing" benyttes ulikt i ulike sammenhenger. En vid forståelse av begrepet dekker de fleste former for manipulering av en idrettskonkurransen. Manipulering for økonomisk vinning er et økende problem internasjonalt. Kampfiksingssaken viser at også norsk idrett er blitt påvirket av denne typen kriminalitet.¹⁶ Formålet med kampfiksing er å tjene penger på et fikset resultat, ved å plassere et veddemål hos et spillselskap. Andre eksempler av manipulering kan være der hvor lag eller utøvere yter vederlag til en motstander for å manipulere en konkurransen, for selv å oppnå et ønsket resultat.¹⁷

¹⁵ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 4.

¹⁶ Se kapittel 1.1 i oppgaven.

¹⁷ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 4

Kampfiksing kan grovt deles inn i tre former; "match-fixing", "spot-fixing" og "point-shaving".

Med "match-fixing" forstås den tradisjonelle fiksing av sluttresultatet (et lag eller en utøver taper mot betaling). "Spot-fixing" er manipulering av enkelthendelser underveis i konkurransen (for eksempel laget som leder til pause) som ikke behøver å ha direkte betydning for sluttresultatet. "Point-shaving" er manipulering av sluttresultat, men ikke kamputfallet. En spiller får betalt for at laget ikke skal slå motstanderlaget med mer enn for eksempel to mål.¹⁸ Fellesnevneren for disse formene for kampfiksing er den økonomiske fordel som oppnås av selve handlingen.

I kamper som fikses slik at et gitt resultat kan gambles på, er formålet til fikseren høyest mulig profittmaksimering. Fikseren bryr seg ikke om lag A eller lag B vinner.

Kampfikseren er kun opptatt av hvor mye penger som kan tjenes på den fiksede kampen. Hvis fikseren kan oppnå en høyere avkastning ved at lag A taper, vil han forsøke å manipulere laget til å tape kampen mot lag B. Hvis det derimot gir høyest avkastning hvis lag B vinner, vil fikseren forsøke å manipulere lag B til å tape for lag A.¹⁹

Aktørene bak handlingsplanen har valgt å holde de tilfeller hvor et lag eller en utøver velger å tape en kamp for å kunne møte en enklere motstander i neste runde utenfor handlingsplanen.²⁰ Det er derimot i denne oppgaven nødvendig å knytte noen korte bemerkninger også til denne formen for kampfiksing.

"Non-betting caser" omhandler sportsmotivert kampfiksing. Formålet med denne typen kampfiksing er å oppnå en sportslig fordel direkte av et resultat. Dette kan skje i form av å vinne en kamp til fordel for andre, unngå nedrykk eller kvalifisering til en høyere divisjon. Dette er typisk i "end-of-season-phenomen"-tilfellene, hvor resultater fikses for å unngå nedrykk fra en divisjon. Selv om en økonomisk fordel ikke er det primære formålet med en slik handling, vil nettopp det være resultatet av å unngå nedrykk til en lavere divisjon. Spill i høyere divisjoner fører ofte meg seg flere sponsorer, tv-rettigheter og økte tilskuertall. Dette vil utvilsomt kunne gi klubber en økonomisk vinning. I EU sin

¹⁸ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 4.

¹⁹ Hill, *The insider's guide* (2013) posisjon 629 av 4201. (Kindelversjon)

²⁰ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 4.

kartlegging av europeiske staters regulering av kampfiksing, faller også disse tilfellene inn under defineringen av kampfiksing.²¹ Dette tilsier at den økonomiske fordel som oppnås i disse tilfellene av manipulering etter mitt skjønn klart burde vært omfattet av den nasjonale handlingsplanens definisjon, jf. "økonomisk vinning".

I kapittel 2 vil det bli gjort nærmere rede for ulike elementer ved selve kampfiksing.

1.4 Betydningen av og behovet for å bekjempe kampfiksing

Idrett har en stor samfunnsmessig betydning i Norge både hva gjelder interesse, utøvelse og engasjement. Kampfiksing utgjør en trussel mot dette og den positive verdien som ligger til grunn for all aktivitet i og rundt idretten. Hvis det danner seg en alminnelig oppfatning om at det ikke er nødvendig å konkurrere ettersom kampen er fikset på forhånd, vil dette kunne få alvorlige konsekvenser for interessen og rekrutteringen til idretten.²² Dette vil igjen kunne påvirke den brede helsemessige fordel idrett har i det norske samfunnet. Myndighetene må i samarbeid med representanter for idretten og spillselskaper arbeide for å unngå samme tilstander som i Asia.²³

Internasjonale hendelser viser at kampfiksing ikke er et uviktig tema, og at det bør bekjempes med nødvendige midler. Ettersom store deler av den organiserte kriminalitet bak kampfiksing ikke er en del av idretten, er det ikke tilstrekkelig med bare idrettsrettslig regulering som vil gjelde for utøverne. Det er også nødvendig med en bredere samfunnsmessig beskyttelse mot slik kriminalitet i form av formell lovgivning.²⁴ Etableringen av en spesifikk lov mot og kriminaliseringen av idrettsdoping har hatt en positiv effekt internasjonalt. Enkelte hevder at dette også vil kunne ha tilsvarende signaleffekt til håndteringen av kampfiksing. Flere stater har valgt å etablere egne reguleringer av kampfiksing, bl.a. Østerrike og Russland.²⁵

²¹ Match-fixing in sport (2012) s. 10.

²² Nasjonal handlingsplan (2012) s. 6.

²³ Se kap. 1.2.1 i oppgaven.

²⁴ Match-fixing in sport (2012) s. 16.

²⁵ Match-fixing in sport (2012) s. 16.

Stortinget som lovgiver må sørge for tilstrekkelig forutberegnelig strafferegulering av kampfiksing. Etterforskning av større kampfiksingssaker i Europa har vist at det ofte er kriminelle nettverk som står bak fiksing av kamper. Arbeidet mot kampfiksing bør sees i sammenheng med den generelle bekjempelsen av internasjonal organisert kriminalitet.²⁶ Det er her lovgivers oppgave å vurdere om gjeldende rett er tilfredsstillende eller om det må endringer til for å kunne bekjempe fremtidige utfordringer med kampfiksing. Dette vil være særlig aktuelt i Norge ettersom det ikke foreligger noe rettspraksis hvor domstolene har tatt noe standpunkt til temaet.

I oppgaven videre vil det gjøres gjeldende for rettsstilstanden på området. Det vil også drøftes om det vil være hensiktsmessig med lovregulering av fremtidige utfordringer med kampfiksing.

1.5 Rettskildefaktorer og metode

Oppgavens metode vil i hovedsak være rettsdogmatisk. Avslutningsvis vil det bli foretatt en rettspolitisk vurdering.

Den primære rettskilden er straffeloven fra 1902 (strl.). I henhold til alminnelig juridisk metode vil det bli tatt utgangspunkt i en naturlig språklig forståelse av ordlyden i de straffebud som skal analyseres. I tillegg til den naturlige forståelsen, vil forarbeider benyttes som et bidrag til forståelse av ordlyden. Da straffeloven ikke angir hva som anses som kampfiksing, vil det være nødvendig å se hen til redegjørelsen for begrepet i kap. 1.3.2.

Straffeprosessloven (strpl.) er den primære rettskilden hva angår de prosessuelle problemstillingene som skal drøftes.

Det foreligger ingen rettsavgjørelse som gjør rede for kampfiksing og gjeldende rett. Derimot er det flere avgjørelser fra saker om økonomisk kriminalitet, som vil kunne ha overføringsverdi til kampfiksing. Disse vil benyttes til illustrasjon så lenge de har

²⁶ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 6.

relevans til oppgavens tema. I tillegg foreligger det en rekke dommer i andre stater hvor domstolen har tatt stilling til gjeldende rett for kampfiksing. Enkelte av disse avgjørelsene vil det gjøres kort rede for senere i oppgaven.

I kapittel 3 og 4 blir annen europeisk rett og internasjonale perspektiver drøftet. Formålet med dette er å sette oppgavens problemstilling i et internasjonalt perspektiv, i tillegg til å illustrere hvordan kampfiksing blir behandlet i andre rettssystemer. Utgangspunktet er at norsk rett bygger på norske rettskilder og domstolene vektlegger disse i sine avgjørelser.²⁷ Det foreligger derimot flere eksempler hvor Høyesterett benytter utenlandsk rett som en kilde for domsresultatet.²⁸

Den nasjonale handlingsplan for kampfiksing, "Match-fixing in sport. A mapping of criminal law provisions in EU 27 (2012)", rundskriv fra riksadvokaten, juridisk litteratur, avisartikler og Internett er også kilder som anvendes i oppgaven.

1.6 Avgrensning

Det er avgjørende at idretten sammen med myndighetene sørger for en mest mulig effektiv bekjempelse av kampfiksing. Et like viktig mål er at reguleringen må virke forebyggende. Ulike bestemmelser i idrettsreguleringen inneholder regler som er knyttet konkret opp mot ulovlig spill og risikoen for kampfiksing.²⁹ Som nevnt tidligere vil enkelte av disse bestemmelsene også kunne defineres som straff etter EMK art. 7. Derimot er oppgavens tema hvilke nasjonale straffebud som kan anvendes ved straff for kampfiksing. Det vil derfor ikke redegjøres for idrettsreguleringens innhold eller konsekvensene ved brudd på disse.

Den pågående kampfiksingssaken og en eventuell rettskraftig dom vil være med på å kartlegge gjeldende rett for kampfiksing. Den rettskildemessige vekten av utfallet vil avhenge av om saken går til Høyesterett eller ender med domsavsigelse i tingretten. Det

²⁷ Eckhoff (2010) s. 285.

²⁸ Se for eksempel Rt. 1952 s. 127 hvor det henvises til dansk, sveitsisk og amerikansk rett.

²⁹ Nasjonal handlingsplan (2012) s. 11.

vil vises til denne sakens faktum der det er nødvendig. Formålet med oppgaven er derimot ikke å gi et svar på hvordan en eventuell dom skal utformes eller behandles, men redegjøre for den prosessuelle og materielle reguleringen av kampfiksing i norsk rett løsrevet fra kampfiksingssaken.

Sjelden er det slik at en enkeltperson står bak selve kampfiksingens. Det kan skilles mellom ulike medvirkere i selve kampfiksingens; kampfikseren, planleggeren, påvirkere, spillere, spillkommisjonærer og gamblere. Selve kampfiksingens skjer ofte på kryss av disse nivåene og det er vanskelig å skille mellom hovedgjerningsmann og medvirker. Selve medvirkningen vil kunne skje i form av aktiv, passiv eller psykisk medvirkning. Videre i oppgaven vil hovedfokuset ligge på hvilke strafferettslige konsekvenser fullbyrdelse av kampfiksingens vil kunne få for hovedgjerningsmannen.

Det vil være naturlig for kampfikseren og de ulike aktørene som mottar et vederlag, å kamuflere gevinsten slik at selve kampfiksingens ikke oppdages. Partene vil typisk forsøke å hvitvaske penger eller forsøke å omsette det i varer som maskerer gevinsten på best mulig måte. Det vil i denne oppgaven avgrensnes mot straffebud som kan anvendes i de nevnte eller andre etterfølgende handlinger av kampfiksingens.

I september i år var den norske kulturminister med på en konferanse i regi av Europarådet, der hun på vegne av Norge signerte en ny konvensjon som skal bekjempe kampfiksing.³⁰ I følge konvensjonen kan hvert land og hver type idrett i verden potensielt bli påvirket av idrettsmanipulering. Som en global trussel mot idrettens integritet, er det behov for at også stater utenfor Europarådet viser bekymring for utviklingen av kampfiksingens og tar tak i de ulike utfordringer denne type kriminalitet vil kunne medføre.³¹ Ettersom avtalen søker å regulere forholdet på tvers av landegrensen vil det i oppgaven avgrensnes mot dette. Fokuset videre vil være hvordan kampfiksing kan straffes i Norge.

³⁰ <http://www.nrk.no/sport/widvey-til-kamp-mot-kampfiksing-1.11940704>.

³¹ Se preamblet i Conventin on the Manipulation og Sports Competitions 2014.

1.7 Fremstillingen videre

Det vil først gjøres nærmere rede for ulike elementer ved kampfiksing i kapittel 2. Deretter vil det bli redegjort for prosessuelle utfordringer i forbindelse med avdekning kampfiksing i kapittel 3. Videre vil det bli gjort rede for innhold i ulike nasjonale straffebud som kan regulere kampfiksing i kapittel 4. Til slutt vil oppgaven avsluttes med noen korte bemerkninger i kapittel. 5. Under redegjørelsen, så vel som i de etterfølgende drøftelsene, vil siktemålet være å vurdere i hvilken grad eksisterende straffebud rammer handlinger som anses som kampfiksing.

2. Ulike elementer ved kampfiksing

Formålet med dette kapittelet er å gi en kort innføring i ulike aspekter ved kampfiksing. Redegjørelsen vil gi en ramme og en bredere forståelse for oppgavens tema.

2.1 Hvordan fikses en kamp?

Det er ikke mulig å gi et eksakt svar på hvordan en kamp fikses. Det er derimot flere momenter som går igjen ved analysen av ulike kampfiksingstilfeller.³² Det vil videre i dette kapittelet bli redegjort for enkelte av disse momentene.

2.1.1 Etablering av et forhold mellom kampfikseren og ulike aktører

I tilfeller hvor kamper fikses for at man kan spille på et gitt resultat, kan det tenkes at kampfikseren ikke er en del av idretten. Kampfikseren kan mangle de nødvendige kontaktene for å få tilgang til spillere, trenere og dommere. Dette fremstår som den største utfordringen til kampfikseren. Kampfikseren vil kunne oppsøke de ulike aktørene på tre forskjellige måter.

For det første kan fikseren oppsøke spillere, trenere og dommere ved direkte kontakt. Typisk vil en som har drevet med kampfiksing lenge i et gitt land, ha god oversikt over

³² Hill, The insider's guide (2013) posisjon 1041 av 4201. (Kindelversjon)

hvor de ulike aktørene samles etter trening og ellers hvor de oppholder seg på fritiden. Fikseren vil benytte muligheten til å kontakte spillere direkte på slike plasser, og manipulere dem til å bli med på å fikse en kamp. Kampfikseren kan også peke seg ut en rekke aktører som han sender en direkte e-post til, med oppfordring om å være med på å fikse en kamp. Jeg kommer nærmere tilbake til et slik tilfelle i Norsk Tippeliga.³³ Tidsaspektet er kort, og kontakten kuttes straks kampen er fikset og vederlaget er utbetalt.

For det andre kan kampfikseren ansette eller bestikke noen til å ta kontakt med spillerne, trenerne eller dommerne. I disse tilfellene vil den ansatte bli omtalt som en "løper". Vedkommende sørger for tilstrekkelig kommunikasjon mellom kampfikseren og de ulike aktørene. Denne metoden benyttes ofte i praksis da den sørger for en rask kontakt med aktørene, samtidig som det forsikrer og beskytter kampfikseren mot å bli oppdaget for å ha forsøkt og fikse en kamp.

Kampfikseren vil typisk anvende disse metodene i ligaer hvor det er høy grad av korrupsjon og hvor kampfiksing er særlig utbredt.³⁴

Til slutt kan kampfikseren bruke mye tid og ressurser på å manipulere enten en eller flere aktører. Fikseren vil typisk sikte seg ut spillere som er dårlig lønnet og svake for "raske" penger. Han bygger et tett bånd til en spiller som han over lang tid manipulerer før han til slutt gir tilbudet om å fikse en kamp. Spilleren er på dette tidspunktet ofte overbevist om at handlingen er nødvendig, og gjør det som skal til for å fikse kampen slik at han kan få sin del av avtalen. Fikseren vil ofte være tilknyttet et nettverk som driver med organisert kriminalitet. I de tilfeller spilleren skulle velge å trekke seg, vil fikseren kunne presse eller true spilleren slik at de utøver handlingen mot sin vilje.

Kampfikseren vil typisk anvende denne metoden i ligaer hvor det er lite eller ingen korrupsjon og hvor kampfiksing fra før av ikke eksisterer.³⁵

³³ Se kapittel 4.2.3 i oppgaven.

³⁴ Hill, *The insider's guide* (2013) posisjon 1602 av 4201. (Kindelversjon)

³⁵ Hill, *The insider's guide* (2013) posisjon 1611 av 4201. (Kindelversjon)

Det er mange aktører som vil kunne bli påvirket negativt av kampfiksing slik som klubb, andre spillere, ligaen, idretten, spillselskapene osv. I vedlegg 1 til oppgaven er det forsøkt illustrert hvordan kampfiksing kan organiseres. Figuren er ment som et eksempel på hvordan kampfiksing kan organiseres. Det må derimot presiseres at dette bare er et forslag og ikke nødvendigvis slik all form for kampfiksing organiseres.

2.1.2 Spill på en fikset kamp

Selv om kampfikseren har lykket i å manipulere eller inngå en avtale med en spiller om at en kamp skal fikses, er det selve plasseringen av penger på et spill som representerer fikserens største risikofaktor. Fikseren kan aldri stole 100% på at spilleren vil gjøre slik som de har avtalt, i tillegg kan det være andre faktorer som påvirker sluttresultatet. I vurderingen av om fikseren skal ta denne risikoen vil vedkommende orientere seg om ulike utfall i spillemarkedet. Formålet med dette er å finne det spillselskapet som gir høyest odds til det utfallet som ønskes fikset.³⁶ Hvor mye penger fikseren setter på kampen, vil avhenge av oddsen og hvor sikker han er på at spilleren vil sørge for at det fiksede utfallet blir en realitet. Fikseren vil kunne være representant for en kriminell organisasjon som garanterer for at penger settes på en gitt kamp. Fikseren kan også sørge for at flere "investorer" setter penger på den fiksede kampen.

2.1.3 Spillerens prestasjoner og utbetalinger

Det er generelt vanskelig for en spiller å fikse utfallet av en kamp. Utfordringen spilleren står over er hvordan de kan sørge for at kampen for eksempel tapes, samtidig som spilleren forsikrer seg om at spillere, trenere, dommere, tilskuere eller andre ikke oppdager selve fiksing. Det er en grense på hvor mange feil en spiller kan gjøre som åpenbart ikke er til fordel for laget.³⁷ Forsøker for eksempel en keeper å slippe inn mål med vilje flere ganger i løpet av en kamp, risikerer vedkommende å bli tatt av banen slik at han ikke får spille kampen videre. Spilleren som ønsker å fikse kampen må operere på grensen av det som enkelt kan oppdages og det som er nødvendig for at utfallet av kampen skal bli det ønskede sluttresultatet for kampfikseren.

³⁶ Hill, *The insider's guide* (2013) posisjon 1777 av 4201. (Kindelversjon)

³⁷ Hill, *The insider's guide* (2013) posisjon 1915 av 4201. (Kindelversjon)

Som regel vil en aktør som handler etter kampfikserens ønske, få en kompensasjon i form av penger. Utfordringen er ofte for eksempel at en fotballspiller er godt kjent og at deres livsstil er medieeksponert. For å unngå oppmerksomhet rundt et eventuelt vederlag for kampfiksing, har kampfikserne utviklet flere alternative utbetalingsformer. For eksempel vil en kampfikser kunne kjøpe ut lottokuponger eller andre premier som er legitime, slik at spilleren mottar dette fremfor kontanter. De vil kunne tilby lån av biler, hytter, feriehus osv. På denne måten skjules vederlaget og det vil kunne være med på å dempe eventuelle mistanke om at vederlaget var uberettiget eller lignende.³⁸

3. Prosessuelle utfordringer

3.1 Kampfiksing og bevis

Formålet med etterforskning er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger for å avgjøre spørsmålet om tiltale, jf. strpl. § 226 første ledd.

Når etterforskning av kampfiksing skal iverksettes reguleres av strpl. § 224, som lyder:

”Etterforskning foretas når det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbare forhold som forfølges av det offentlige (...).”

Ordlyden stiller ingen krav om skjellig grunn til mistanke, kvalifisert mistanke osv. Dette taler for at terskelen for å igangsette etterforskning av kampfiksing er lav. I følge riksadvokatens rundskriv inngår det i ”rimelig grunn” et krav om at beslutningen om å etterforske er saklig begrunnet, at grunnlaget som avgjørelsen er basert på gir en viss sannsynlighet for at straffbare forhold foreligger og at etterforskningen er forholdsmessig i forhold til det straffbare forholdets art og alder.³⁹

³⁸ Hill, The insider’s guide (2013) posisjon 1931 av 4201. (Kindelversjon)

³⁹ Riksadvokatens rundskriv (1999) s. 6.

EU sin kartlegging av statenes kampfiksingsregulering viser at hovedutfordringen med kampfiksing er å innhente tilstrekkelig med informasjon for å kunne iverksette tvangsmidler eller tilstrekkelig med bevis får å kunne mistenke, sikte eller tiltale noen for kampfiksing. Kartleggingen viser at det er vanskelig å bevise når en spiller har underprestert med vilje, eller at vedkommende har hatt kontakt med et organisert kriminelt miljø som står bak selve kampfiksingens.⁴⁰ Det organiserte kriminelle miljøet kan bestå av ressurssterke personer som har knyttet til seg gode rådgivere. I kampfiksingstilfeller vil disse ressursene utnyttes forut for selve handlingen. Selve kampfiksingens vil i størst mulig grad befinne seg innenfor det som er tillatt. Deretter benyttes ressursene til å gjennomføre kampfiksing slik at det etterlates få spor, eller slik at sporene er svært vanskelige å følge. Flere av statene som har blitt kartlagt har prosessuelle reguleringer som ligger tett opp til den norske reguleringen. Dette innebærer at norsk påtalemyndighet vil stå over de samme utfordringene ved innhenting av bevis ved kampfiksing i Norge.

Også i de stater hvor man har utviklet systemer som tidlig gir påtalemyndigheten mulighet til å fange opp informasjon om kampfiksing, er det ikke gitt at informasjonen vil kunne brukes som bevis i en straffesak. Informasjonen vil ofte fremstå bruddvis og gi liten sammenheng. Mangelen på tilstrekkelig bevis leder ofte i følge kartleggingen til henleggelse av kampfiksingssaker.⁴¹

3.2 Omfang

Kampfiksing har hatt liten eller ingen plass i politiets søkelys for straffbare handlinger i Norge, men ble aktualisert ved kampfiksingssaken. I 2008 ble en av Europas største kampfiksingsskandaler rullet opp i Tyskland, betegnet som Bochumsaken.

Bochumsaken viser hvilke utfordringer påtalemyndigheten vil kunne ha ved etterforskning av kampfiksing. Det var minst 351 mistenkte personer, 232 saker, personer fra 25 land involvert og politimyndigheter fra 30 land var engasjert. 10 personer har fått fengselsstraff og det er avdekket omsetning på 1.756.400 euro.⁴²

⁴⁰ Match-fixing in sport (2012) s. 47.

⁴¹ Match-fixing in sport (2012) s. 47.

⁴² Match-fixing in sport (2012) s. 12.

4. Straffebud som kan regulere kampfiksing

I dette kapitlet vil det bli gjort rede for gjeldende straffebud som kan være anvendelige ved bruk av straff for kampfiksing.

Tradisjonelt er kampfiksing og den uberettigede vinningen som oppnås blitt ansett som korrupsjon i stater hvor dette er et utbredt problem. Støtte for dette fremkommer av EUs kartlegging av kampfiksing i Europa. Det vil derfor først bli redegjort for nasjonal korrupsjonsreguleringen og hvordan domstolen kan dømme kampfiksing som korrupsjon.

Kampfikseren er stadig på jakt etter nye måter å fikse kamper på. Ettersom deres handlinger tradisjonelt vil kunne karakterisere som korrupsjon, vil de søke å omgå dette for og unngå korrupsjonsforfølgning. Det vil derfor bli sett nærmere på bedrageri og en nye form for kampfiksing som har utviklet seg de siste årene.

De ulike aktørene som kan være med på selve kampfiksing kan være mange. Som nevnt tidligere kan det være vanskelig for en som ikke er en del av idretten å få kontakt med de ulike aktørene. Derimot vil ledere og andre med maktposisjoner i en klubb kunne benytte sin stilling til å fikse kamper. Det vil derfor til slutt knyttes noen avsluttende bemerkninger til utroskap og kampfiksing.

4.1 Grunnleggende vilkår for straff

Etter norsk rett er det fire hovedvilkår som må være oppfylt for at straff kan idømmes. For det første må man ha utvist en adferd som rammes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i et straffebud. For det andre må det ikke foreligge noen straffrihetsgrunner. For det tredje må man ha utvist den nødvendige skyld og til slutt må vedkommende være tilregnelig.⁴³

Tema i denne fremstillingen knytter seg til kravene om at handlingen må rammes av en objektiv gjerningsbeskrivelse og at det må foreligge nødvendig skyld.

⁴³ Andenæs, alm. straff (2010) s. 101.

4.2 Kampfiksing og korrupsjon

4.2.1 Innledning

I EU sin kartlegging av kampfiksingsreguleringen i de ulike statene, er det vist til at Belgia, Tsjekia, Finland og Frankrike vil kunne straffe kampfiksing som korrupsjon.⁴⁴ I Finland foreligger det flere rettsavgjørelser hvor domstolen har benyttet korrupsjonsbestemmelser ved straff for kampfiksing. Det er derfor av interesse å kartlegge om kampfiksing kan bli straffesanksjonert etter norske bestemmelser om korrupsjon.

I norsk rett er korrupsjon regulert i strl. § 276 a, som lyder:

”For korrupsjon straffes den som

a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller

b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Straffen for korrupsjon er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme måte.”

I den nye straffeloven fra 2005 er bestemmelsen om korrupsjon inntatt i § 387. Bortsett fra endringer i oppbygningen, er det ingen forskjell i ordlyden i den gamle og nye bestemmelsen.

Ordlyden sier ikke noe om kravet til subjektiv skyld, det må derfor foreligge forsett jf. strl. § 40. Det er et krav at tiltalte i gjerningsøyeblikket må ha vært klar over alle de forhold som gjør handlingen straffbar, det gjelder også de enkelte vilkårene i utilbørlighetvurderingen. Dette tilsier at det er den verdien som omfattes av gjerningspersonens forsett som må legges til grunn ved vurderingen av om fordelten er

⁴⁴ Match-fixing in sport (2012) s. 23.

utilbørlig. I motsetningen til de statene som er nevnt over, skilles det i Norge ikke mellom offentlig og privat virksomhet i ordlyden.

Videre i dette kapittelet vil det bli gjort rede for de ulike vilkårene og hvordan kampfiksingstilfeller vil kunne omfattes av bestemmelsen. Til slutt vil det for illustrasjons skyld vises til eksempler fra finsk rett.

4.2.2 Passiv korrupsjon

Strl. § 276 a bokstav a omhandler passiv korrupsjon, det vil si at gjerningsmannen er den som krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en fordel.

Det følger av bestemmelsens ordlyd at det bare er de "utilbørlige" forhold som rammes. Det samme gjelder for aktiv korrupsjon, jf. strl. § 276 a bokstav b. "Utilbørlig" er en rettslig standard uten et fast, konsistent innhold som derfor kan endre seg over tid.⁴⁵ I følge forarbeidene ligger det en ganske sterk fordømmelse i uttrykket utilbørlig og det understrekes at det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes:

"Det er ikke tilstrekkelig at forholdet er kritikkverdig. Ved at loven bruker uttrykket 'utilbørlig' er det gitt en margin slik at tjenestemenn eller den næringsdrivende ikke skal kunne straffes med mindre det foreligger et ganske klart klanderverdig forhold. Vurderingen vil kunne variere fra område til område, og det må til syvende og sist overlates til domstolen å trekke grensen".⁴⁶

Videre er det i følge forarbeidene en rekke momenter som vil spille inn i utilbørlighetvurderingen slik som formålet med ytelsen, ytelsens art og verdi, hvilken grad av åpenhet som foreligger, hvilket regelsett som eksisterer, hvilken posisjon henholdsvis giver og mottaker til ytelsen har, osv.⁴⁷

⁴⁵ Spesiell strafferett (2013) s. 422.

⁴⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 29.

⁴⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 29.

Selv om det i forarbeidene er vist til "tjenestemann eller næringsdrivende" lukker ikke dette for at andre type stillinger kan omfattes av strl. § 276 a jf. ordlydens "stilling, verv eller oppdrag". Dette taler for at bestemmelsen også vil kunne benyttes overfor parter i kampfiksing som krever, mottar eller aksepterer fordeler ved å manipulere idrettsresultater.

Gjerningsmannen er den som mottar en fordel eller et gode. Ordlyden omfatter de som innehar en "stilling, verv eller oppdrag". I følge forarbeidene er det ment at ordlyden her skal favne vidt.⁴⁸ På hvilken måte vil ordlyden kunne omfatte kampfiksing? Et bredt spekter av personer innenfor idretten kan ta del i organiseringen av kampfiksing. Dette kan for eksempel være styreformannen i en fotballklubb, daglig ledere i en håndballklubb, spillerne i en hockeyklubb og dommerne som har fått oppdraget med å lede en kamp. Alle disse vil kunne omfattes av bestemmelsen.

Videre må fordelene eller ytelsen være mottatt "i anledning" av gjerningsmannens posisjon i en slik stilling, verv eller oppdrag som nevnt over. Det kreves ikke at ytelsen skal ha noe å gjøre med vedkommendes utøvelse av sitt arbeid i en bestemt sak, noe det vide korrupsjonsbegrepet er et eksempel på.⁴⁹ Helt generelt vil dette kunne innebære at materialansvarlig for en klubb vil kunne rammes av bestemmelsen. Dette er dog mer et teoretisk enn et praktisk tenkt eksempel, ettersom materialforvalteren sjelden eller aldri har noen innflytelse på selve resultatet av et idrettsarrangement. Det viser derimot hvor langt den nedre grensen for korrupsjon kan trekkes.

Bestemmelsen omfatter også en utilbørlig belønning som mottas etter at noen i sin stilling har gjort eller unnlatt å gjøre noe. Det kreves ikke mer enn at man mottar en slik fordel i kraft av sin stilling.⁵⁰ Denne delen av bestemmelsen vil typisk kunne komme til anvendelse i kampfiksingstilfeller. Det klassiske eksempelet vil kunne være klubbens trener. Hvis treneren aksepterer et tilbud om å manipulere et resultat som taler mot sin egen klubb, kan han akseptere tilbudet og risikere at klubben påføres et tap. Tapet vil kunne føre til at treneren får en belønning ofte i form av kontanter ettersom han har

⁴⁸ Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) s. 54.

⁴⁹ Andenæs. Spesiell strafferett (2013) s. 421.

⁵⁰ Andenæs, Spesiell strafferett (2013) s. 421.

vært med på å manipulere resultatet. En trener kan også motta en belønning i de tilfellene han velger å unnlate en handling, fordi han antar at dette vil kunne føre frem til det resultatet han eller andre ønsker manipulert. Hvis treneren vet at dommerne er manipulert til å fikse kampen, men unnlater å melde dette inn til fotballforbundet, vil unnlattelsen av å handle kunne føre til at han får en belønning av de som har organisert selve kampfiksing. Handlingen vil dermed kunne anses som korrupsjon etter strl. § 276 a bokstav a.

Med ordlyden "fordel" forstås en ytelse som gjerningsmannen mottar. Normalt vil dette være penger eller annen form for økonomisk ytelse, men det er ikke noe krav om det.⁵¹ Som nevnt tidligere er vanlig praksis ved kampfiksing at belønningen består i penger. Hvilke andre ytelser vil kunne omfattes av strl. § 276 a ved kampfiksingstilfeller? I de tilfeller hvor spillere, trenere eller daglig leder medvirker til eller legger forholdene til rette for kampfiksing utsetter de seg selv for en betydelig risiko. Ikke nok med at forholdet vil kunne bli straffet, de vil også kunne risikere utestengelse og fremtidig "merking" av hendelsen som vil kunne påvirke karrieren.

En god mulighet til å unngå denne risikoen på er å få ytelser i annen form enn kontanter eller pengeoverføringer.⁵² Ettersom pengeoverføringer kan være enkelt å spore, vil andre former for ytelse egne seg godt som belønning for å ha utført eller unnlatt å utføre en handling slik at manipulering faktisk kunne finne sted. Eksempler på slik ytelser kan være fri bruk av kriminelle sine ferieboliger, biler, gaver i form av klokker, smykker osv. Felles for disse belønningene er at alle har en økonomisk verdi.

Det er derimot ikke noe krav om at fordelen som oppnås må ha en selvstendig materiell verdi. I følge rettspraksis kan også dekning av kostander regnes som "fordel".⁵³ Etter mitt skjønn må det samme gjelde for dekning av gjeld. Dette kan gjelde fotballspilleren som har brukt illegale spillkommisjonærer til å tippe på fotballkamper. I de tilfellene spillene hans ikke har gitt gevinst og han stadig har spilt på kreditt, vil vedkommende kunne ha opparbeidet seg en gjeld hos han eller dem som organiserer den illegale

⁵¹ Andenæs, Spesiell strafferett (2013) s. 421.

⁵² Se kapittel 2.2.3 i oppgaven.

⁵³ Rt. 2011 s. 1495 avsnitt 28-30.

spillingen. Der hvor fotballspilleren aksepterer tilbudet om å slette gjelden mot at han sørger for å manipulere et resultat i en kamp han selv spiller, vil dette kunne omfattes som korrupsjon etter strl. § 276 a, jf. Rt. 2011 s. 1495.

4.2.3 Aktiv korrupsjon

Strl. § 276 a bokstav b omhandler den aktive korrupsjon. Gjerningsmannen er her den som gir eller tilbyr fordelene.

De samme momentene som er drøftet om strl. § 276 a bokstav a gjør seg også gjeldende for bokstav b. I stedet for å kreve, motta eller aksepterer et tilbud om utilbørlig fordel, vil gjerningsmannen ved aktiv korrupsjon "gi eller tilby" noen en utilbørlig fordel, jf. strl. § 276 a bokstav b.

For den aktive korrupsjon etter § 276 a bokstav b er fullbyrdelsen nådd først når mottakeren har akseptert tilbud, ikke allerede når det fremsettes.⁵⁴ Som nevnt tidligere i oppgaven er en vanlig fremgangsmåte for bakmenn som ønsker å manipulere et resultat, å kontakte aktuelle aktører med et tilbud via e-post eller sosiale medier. Per Morten Kristiansen som er keeper for fotballklubben Haugesund er et eksempel på dette. Via sosiale medier ble han kontaktet av en person fra Albania med forespørsel om han kunne fikse det slik at det ble mer enn 2,5 mål i en kamp som skulle spilles våren 2014.⁵⁵ Kristiansen valgte å varsle Norges Fotballforbund om dette. Etersom han ikke aksepterte tilbudet, forelå det ikke noe fullbyrdelse av tilbudet og tilfellet faller dermed utenfor strl. § 276 a bokstav b.

Det alternative vilkåret "tilbyr" kommer til anvendelse både hvor den utilbørlige fordelene tilbys for å opptre på en bestemt måte, og hvor den tilbys noen en fordel som en gjenytelse for en handling eller en unnlattelse som allerede har funnet sted. Fullbyrdelsen vil etter dette alternativet i motsetning til ved "gir", være fullbyrdet når tilbudet har kommet fram til mottakerens kunnskap. Personen fra Albania som kontaktet Kristiansen med ønske om å fikse et resultat, kunne før Kristiansen fikk

⁵⁴ Ot.prp.nr. 90(2003-2004) s. 57.

⁵⁵ <http://www.nrk.no/sport/fotball/keeper-varslet-om-fikse-forsok-1.11967279>.

kjennskap om meldingens innhold ha slettet den. På denne måten ville ikke tilbudet ha kommet til Kristiansens kunnskap og albaneren kunne dermed ikke straffes for aktiv korrupsjon. Derimot vil han kunne straffes for forsøk på korrupsjon, jf. strl. § 49. Dersom albaneren hadde angret seg og trukket tilbake tilbudet før det kom frem til Kristiansens kunnskap, vil det kunne foreligge tilbaketreden fra forsøk, jf. strl. § 50.

4.2.4 Korrupsjon og kampfiksing i Finland

Begrunnelsen for å se nærmere på korrupsjon og kampfiksing i Finland er at Finland, slik som Norge, ikke har noen spesifikk kampfiksingslovgivning og det er av interesse å kartlegge hvordan finske domstoler har dømt kampfiksing som korrupsjon.

Det er flere grunner til at finsk fotball har fått stor interesse for kampfikserne. Blant annet skyldes dette den svake økonomiske situasjonen til finske fotballklubber og tidspunktet på året hvor den finske fotballigaen spilles som er mellom april og oktober. I denne perioden er det pause fra seriespill i de fleste andre store fotballnasjonene i Europa. Den finske fotballigaen muliggjør derfor gambling og spill også i denne perioden slik at kampfikserte kan manipulere resultater hele året.⁵⁶ Dårlig klubbøkonomi og spill mellom april og oktober kjennetegner også den norske fotballigaen. Fotballspillere i både Norge og Finland lønnes dårlig sammenlignet med spillere i større ligaer. Derfor kan de være lett påvirkelige for å fikse et resultat mot en økonomisk belønning eller annen fordel. Slik vil dermed fotballspilleren kunne risikere å bli dømt for medvirkning til korrupsjon.

Som nevnt tidligere er det ingen spesifikk lov mot kampfiksing i Finland. Derimot inneholder den finske straffeloven, Rikoslaki 39/1889 ("Rikoslaki") flere straffebud som kan legges til grunn i de tilfellene kampfiksing kan straffesanksjoneres som korrupsjon.

I Rikoslaki er korrupsjon i det private næringslivet regulert i kap. 30, §§ 7 og 8. Den grunnleggende forskjellen mellom finsk og norsk korrupsjonsregulering, er at den norske strl. ikke foretar et skille mellom offentlig og privat korrupsjon.⁵⁷

⁵⁶ Match-fixing in the Nordic countries s. 8.

⁵⁷ Se kapittel 3.5.

Rikoslaki § 7 gjelder hvor "a person who promises, offers or gives an unlawful benefit intended for the recipient or another, in order to have the bribed person, in his or her function or duties, favour the briber or another person, or to reward the bribed person for such favouring." En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at den søker å regulere de samme tilfellene som strl. § 276 a bokstav b. Begge bestemmelsene omfatter aktiv korrupsjon.⁵⁸

Wilson Raj Perumal fikset på 2000 tallet flere fotballkamper i Finland. Perumal var tilknyttet en gruppe på seks andre fra Asia og Europa som hadde spesialisert seg på å manipulere fotballkamper på et globalt nivå. Det er antatt at dette spillsyndikatet genererte opp mot 2 millioner dollar per kamp.⁵⁹ Perumal belønnet spillere fra det lokale fotballaget i Rovaniemi med penger eller andre økonomiske fordeler, slik at de kunne manipulere sluttresultater etter Perumal sitt behov, og handlingen hans ble dermed omfattet av det objektive gjerningsinnholdet i Rikoslaki § 7. Perumal ble dømt til 2 år i fengsel for korrupsjon ved tingretten i Lapland 19 juli 2011, og fikk ikke medhold i sin anke til hovrätten i Rovaniemi 22 februar 2012.

Rikoslaki § 8 gjelder hvor "a person who demands, accepts or receives a bribe for himself or herself or another or otherwise takes an initiative towards receiving such a bribe, for favouring or as a reward for such favouring, in his or her function or duties, the briber or another". En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at den søker å regulere de samme tilfellene som strl. § 276 a bokstav a, altså passiv korrupsjon.⁶⁰

I 2009 ble fotballkeeperen Alexander Mitshuk dømt for korrupsjon av en finsk domstol.⁶¹ Mitshuk skal angivelig ha akseptert bestiktelser for å fikse en fotballkamp. Under en kamp sørget han for å slippe inn et "enkelt" mål. Dette målet førte til en økt odds på motstanderlaget, som igjen førte til økt spill på at laget hans skulle tape. Akkurat

⁵⁸ Se kapittel 3.5.2.

⁵⁹ http://espn.go.com/sports/soccer/news/_/id/6782929/wilson-raj-perumal-singapore-convicted-match-fixing-finland.

⁶⁰ Se kapittel 3.5.3.

⁶¹ Dom fra tingretten i Vantaa 6 mars 2008 og ankebehandlingen i hovrätten i Helsinki 27 februar februar 2009.

slik han og kampfikseren hadde avtalt. Mitshuk fikk etter dette overført et kontant beløp som belønning for sin handling. Domstolen konkluderte med at Mitshuk i kraft av sin stilling som keeper hadde akseptert tilbudet om belønning for å fikse kampen, og hans handling oppfylte den objektive gjerningsbeskrivelsen i Rikoslaki § 7. Mitshuk ble dømt til fire måneders fengsel.⁶²

Utgangspunktet er at norske domstoler skal forholde seg til norske rettskilder. Men som nevnt tidligere foreligger det eksempler hvor Høyesterett benytter utenlandsk rett som et moment til begrunnelsen av et domsresultat.⁶³

Slik som i Norge er det finske rettssystemet som et utgangspunkt organisert med en tingrett, lagmannsrett og en høyesterett som dømmer i siste instans. I Finland betegnes disse som tingsrätterna, hovrätterna og högsta domstolen. Ingen av de sakene som det er gjort rede for tidligere ble rettskraftig avgjort i högsta domstolen. Alminnelige rettskildelære innebærer at dommene vil kunne ha en svak rettskildemessig vekt ved vurderingen av lignende tilfeller, ettersom den ikke er rettskraftig avgjort ved i den høyeste rettsinstansen. På den andre siden foreligger det ingen slike avgjørelse i norske domstoler. Som nevnt tidligere er det likhetstrekk ved korrupsjonreguleringen i Finland og Norge. Dette taler for at norske domstoler ved lignende tilfeller vil kunne hente inspirasjon eller tolkningsmomenter, som de kan trekke inn i sin vurdering av om et gitt kampfiksingstilfelle skal kunne straffesanksjoneres som korrupsjon etter norsk rett.

Videre så viser den finske praksisen at de generelle straffebudene som regulerer korrupsjon er godt egnet som rettsgrunnlag for domfellelse for kampfiksing. I motsetning til andre stater som tradisjonelt har hatt et mye større problem med korrupsjon innenfor idretten, har finske myndigheter valgt å ikke vedta egne spesifikke straffebud mot kampfiksing. Dette taler for at gjeldende rett i Finland er tilstrekkelig allmenn og individualpreventiv.

⁶² Match-fixing in sport (2012) s. 25.

⁶³ Se for eksempel Rt. 1952 s. 127 hvor det henvises til dansk, sveitsisk og amerikansk rett.

4.3 Kampfiksing og grov korrupsjon

4.3.1 Innledning

Som nevnt innledningsvis i oppgaven ble syv spillere i oktober 2014 tiltalt for grov korrupsjon og grovt bedrageri. I denne oppgaven vil det kun bli redegjort for hvordan kampfiksing kan straffes for grov korrupsjon..

Grov korrupsjon er regulert i strl. § 276 b, som lyder:

”Grov korrupsjon straffes med fengsel inntil 10 år. Medvirkning straffes på samme måte.

Ved avgjørelsen av om av om korrupsjonen er grov skal det blant annet legges vekt på om handlingen er forøvd av eller overfor en offentlig tjenestemann eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger av hans stilling, verv eller oppdrag, om den har gitt betydelig økonomisk fordel, om det forelå risiko for betydelig skade av økonomisk eller annen art, eller om det er registrert uriktige regnskapsopplysninger, utarbeidet uriktige regnskapsdokumentasjon eller uriktig årsregnskap”.

I den nye straffeloven av 2005 er grov korrupsjon inntatt i § 388. Bortsett fra endringer i bestemmelsens oppbygning, er det ingen forskjell i innholdet mellom den gamle og nye bestemmelsen.

Strl. 276 b er en utmålingsbestemmelse som vil kunne gi en skjerpende straff for grov korrupsjon med fengsel inntil 10 år.

4.3.2 Hvilke tilfeller av kampfiksing vil kunne omfattes av strl. § 276b?

Strl. § 276 b annet ledd nevner flere forhold som skal vektlegges i vurderingen av om korrupsjonen er grov eller ikke. Ordlydens ”blant annet” taler for at forholdene som er nevnt i bestemmelsen ikke er en uttømmende liste, og at det derfor kan vektlegges andre momenter i vurderingen. I følge forarbeidene må korrupsjonshandlingen i sin helhet fremstå som ”kvalifisert utilbørlig opptreden” for at den skal anses som grov. Det

er derfor ikke tilstrekkelig at en eller flere av bestemmelsens momenter foreligger. Ved vurderingen om korrupsjonsbehandlingen er grov, er det av avgjørende betydning at strl. § 276 b bare skal anvendes på de alvorligste og mest samfunnsskadelige korrupsjonshandlingene.⁶⁴ Som nevnt innledningsvis vil kampfiksing kunne ha negativ påvirkning på grunnleggende idrettsverdier i Norge og skade både interesse og rekruttering. Kampfiksing vil kunne få store samfunnsmessige konsekvenser i form av helse og ikke minst økonomiske bidrag til idrettsklubber på et bredt spekter. Systematisk kampfiksing vil kunne føre til at sponsorer og andre økonomiske bidragsytere trekker seg, slik at flere klubber på lavere nivåer ikke lenger vil kunne drive klubber ettersom de ikke har tilstrekkelig med økonomiske midler. Dette taler for at kampfiksing også kan straffes som grov korrupsjon etter strl. § 276 b jf. § 276 a.

Videre tilser ordlydens "av eller overfor en" at både den passive og aktive bestikkelse omfattes etter strl. § 276 b jf. § 276 a. Det er dermed ikke av betydning om den aktive eller passive bestikkelsen er utført av en offentlig tjenestemann. Det kan tenkes at kampfiksing organiseres av offentlige tjenestemenn. Det er derimot i EU sin kartlegging av kampfiksing i Europa ikke vist til noen tilfeller hvor offentlige tjenestemenn har vært involvert i kampfiksing. Dette er heller ikke nevnt i den nasjonale handlingsplanen mot kampfiksing. Bestemmelsen omfatter derimot ikke bare offentlige tjenestemenn, jf. ordlydens "eller noen annen ved brudd på den særlige tillit som følger med hans stilling, verv eller oppdrag". En naturlig forståelse tilsier at dette typisk vil være styreleder, formann eller treneren i en klubb. Det kan også være hoveddommer eller linjedommer som har et særlig ansvar for å dømme i henhold til fastsatte regler. Det er viktig at dommerne innretter seg etter disse reglene slik at de oppnår nødvendig tillitt fra de andre aktørene i kampen.

4.3.3 Betydelig økonomisk fordel for kampfikseren

I følge strl. § 276 b skal det legges vekt på om handlingen har gitt "betydelig økonomisk fordel". I forarbeidene fremkommer det at bestikkelser fra mellom 75.000 og 100.000 kroner vil kunne bli ansett for å ligge innenfor hva som anses som en "betydelig økonomisk fordel". Beløpet skal ligge på samme nivå som for andre grove

⁶⁴ Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) pkt. 7.3.2 s. 45.

vinningsforbrytelser.⁶⁵ Et eksempel på dette kan være grensen som settes i strl. § 271. I Rt. 2006 s. 853 ble det avgjort at grensen for hva som er "betydelig" går ved ca. 100.000 kroner. Denne grensedragningen er i senere rettspraksis vedrørende grovt heleri støttet av Høyesterett.⁶⁶

Formålet med kampfiksing er å oppnå en høyest mulig økonomisk gevinst. Det foreligger ingen statistikk på hvor mye en kampfikser i gjennomsnitt klarer å generer i gevinst per kamp. Det er derimot i EU sin kartlegging vist til flere eksempler hvor gevinstene har vært langt over 100.000 kroner.⁶⁷ I kampfiksingssaken i Norge fremkommer det av tiltalen at fem av de syv tiltalte spillerne til sammen har mottatt inntil 200.000 kroner for å ha bidratt til og fikse kamper. Disse eksemplene viser hvor stort det økonomiske omfanget kan være, og at påtalemyndigheten ved tilfeller hvor de har tilstrekkelig bevisgrunnlag for korrupsjon, vil kunne tiltalte for grov korrupsjon etter strl. § 276 b, jf. strl. § 276 a.

4.3.4 Kampfiksing og risiko for betydelig skade av økonomisk art

Det er i følge ordlyden tilstrekkelig at det har oppstått en "risiko" for at en skade kan inntreffe. Det er derfor ikke nødvendig at skaden faktisk har skjedd for at korrupsjonen etter dette momentet skal anses som grov. Dette gjør blant annet bevisspørsmålet enklere for påtalemyndigheten. I de tilfeller kampfikseren har lagt alt til rette for at kampfiksing kan fullføres, men selve handlingen stanses grunnet en uforutsett utvikling, vil kampfikseren ha skapt en risiko for at spillkomisjonæren eller spillselskapet kan bli påført et betydelig tap og dermed kan kampfikserens handling omfattes av strl. § 276 b, jf. § 275 a.

I følge forarbeidene skal grensen for "betydelig skade av økonomisk art" trekkes etter den samme grensen som "betydelig økonomisk fordel". Dette tilsier at økonomiske skader på mellom 75.000 og 100.000 kroner vil tale for at korrupsjonen er grov.⁶⁸ Begrunnelsen for dette kan blant annet være at det mottakeren tjener på den korruperte

⁶⁵ Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) s. 58.

⁶⁶ Rt. 2010 s. 1011.

⁶⁷ Se Match-fixing in sport (2012) s. 12 og s. 40.

⁶⁸ Ot.prp.nr. 78 (2002-2003) s. 58.

handlingen, ofte er det samme som det beløpet som går tapt. I et kampfiksingstilfelle vil kampfikseren for eksempel tilegne seg en uberettiget gevinst på 100.000 kroner. Det samme beløpet vil derimot gå tapt hos for eksempel Norsk Tipping.

4.4 Kampfiksing og bedrageri

4.4.1 Innledning

Bedrageri er regulert i strl. § 270 som lyder:

”For bedrageri straffes den som i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning
(1) ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse rettsstridig forleder noen til en
handling som volder tap eller fare for tap for ham eller den han handler for, eller
(2) ved bruk av uriktig eller ufullstendig opplysning, ved endring i data eller
programutrustning eller på annen måte rettsstridig påvirker resultatet av en
automatisk databehandling, og derved volder tap eller fare for tap for noen.
Straffen for bedrageri er bøter eller fengsel inntil 3 år. Medvirkning straffes på samme
måte.”

I den nye straffeloven fra 2005 er bestemmelsen om bedrageri inntatt i § 371. Bortsett fra endring i oppbygning av bestemmelsen og at strafferammen har gått ned fra 3 til 2 år, fremkommer de samme vilkårene i begge bestemmelsene.

Vanlige former for bedrageri i Norge er forsikringsbedrageri, identitetsbedrageri, trygdebedrageri osv.⁶⁹ Det finnes i skrivende stund ingen eksempler fra norsk rettspraksis hvor domstolen har straffet kampfiksing som bedrageri. Derimot er det i EU sin kartlegging av statenes kampfiksingsreguleringen konkludert med at bedrageribestemmelser typisk vil kunne legges til grunn ved den strafferettslige vurderingen av kampfiksing i Danmark, Finland og Tyskland. I Tyskland finnes det også eksempler fra rettspraksis på at domstolene har straffet kampfiksing som bedrageri.⁷⁰

⁶⁹ <http://www.okokrim.no/bedragerier>.

⁷⁰ Match-fixing in sport (2012) s. 29.

Når det gjelder kampfiksing og bedrageri er det særlig spillkomisjonæren som spiller en sentral rolle. Etter gjennomgang av flere artikler og annen omtale av kampfiksing og bedrageri, viser det seg at bestemmelsen om bedrageri er best egnet på de tilfeller hvor kampfikseren er avhengig av å manipulere spillkomisjonæren får at det skal kunne spilles på en fikset kamp. Derfor vil det videre i drøftelsen gjøres rede for strl. § 270 og nevnes eksempler på hvordan kampfiksing vil kunne straffes som bedrageri i Norge, der hvor en spillkommisjonær er involvert.

4.4.2 Fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse

"*Fremkalle*" forstås som en villfarelse hvor det forutsettes at den villfarende forestillingen ikke finnes fra før, den må oppstå på grunnlag av gjerningsmannens opptreden. I et kampfiksingstilfelle vil dette si at gjerningsmannen ved sin handlemåte fremkaller en feilaktig forestilling hos for eksempel spillkomisjonæren om at et omfattende økonomisk spill ikke er begrunnet med uredelighet. Det fremkommer ikke av forarbeidene hva lovgiver legger i å fremkalle. Det er ingen krav til hvordan villfarelsen fremkalles på. Kampfikseren kan komme med opplysninger eller forholde seg taus, og i begge tilfeller kan det fremkalles en villfarelse.⁷¹

Kampfikseren kan for eksempel begrunne sitt spill på en konkret kamp, med at han systematisk har analysert ulike selskapers analyser før kampen og at han på grunn av mye egenkapital har anledning til å spille mye på kampen ettersom den potensielt kan gi en god avkastning. Han kan med dette villedde spillkomisjonæren til å tro at fikseren ikke spiller på en fikset kamp.

Spillkomisjonæren er pålagt å så i fra til spillselskapene hvis det fattes mistanke om et forsøk på kampfiksing.⁷² Hvis spillkomisjonæren ikke har faktisk informasjon om at kampen er forsøkt fikset, vil det variere fra tilfelle til tilfelle om han gjør spillselskapene oppmerksomme på mistanken eller ikke. Kommisjonæren vil i slike tilfeller kunne ta direkte kontakt med kampfikseren, hvis han har mistanke om hvem dette kan være.

⁷¹ Bratholm (1995) s. 714.

⁷² Match-fixing in the Nordic countries s. 13.

Kampfikseren vil kunne villede kommisjonærene ved å forholde seg taus om tema, vri samtalen over på noe annet eller ikke svare på de spørsmålene kommisjonæren stiller.

Med "styrke" forstås at forestillingen fantes på forhånd, men at den får en fast karakter ved selve handlingen.⁷³ Dette vil være tilfellet hvor kommisjonæren har fått en mistanke om at en person forsøker å fikse en kamp, men kampfikseren ved sin handling styrker villfarelsen hos kommisjonæren slik at han tillater spill på en manipulert kamp.

Med "utnytte" forstås det å bruke, misbruke eller ta nytte av ulike muligheter. Strl. § 275 rammer også utnyttelse av en villfarelse som gjerningsmannen verken har fremkalt eller styrket. Videre rammer bestemmelsen den som i taushet benytter seg av den annens villfarelse, selv om denne ikke trekker slutninger av tausheten. "Utnytter" dekker også de fleste tilfeller hvor det foreligger en fremkallelse eller styrkelse. Gjerningsmannens tanke med å fremkalle eller styrke en villfarelse er nettopp å utnytte den til å skaffe seg en uberettiget vinning.⁷⁴

Fremkallelse og styrking av en villfarelse kan skje ved direkte uriktige opplysninger eller i form av fortielse. Ved rene fortelser er det likevel sjelden en ren passivitet som foreligger, men en kombinasjon av aktiv opptreden og passivitet. Den samlede opptreden fra gjerningsmannen danner offerets samlede opptreden.⁷⁵ For at en uriktig opplysning eller fortielse fra gjerningsmannen skal fremkalle eller styrke en villfarelse, er det nødvendig at offeret fester en viss tillitt til gjerningsmannen.⁷⁶ En ny form for kampfiksing som har utviklet seg den siste tiden, viser hvordan dette vil kunne gjøre seg gjeldende i forholdet mellom kampfikser og spillkommisjonær.

I stedet for å manipulere selve kampen ved hjelp av korrupte spillere eller dommere, har kriminelle organisasjoner begynt å jukse med kamprapporteringen. Fra å kunne tippe på hjemme, uavgjort og borteresultat har spillkommisjonærene de siste årene tillatt spill på alle aspekter av et idrettsarrangement. Når fotballkampen foregår vil man kunne spille på hvem som får flest gule kort, flest cornere, flest mål osv. For de kriminelle

⁷³ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 380.

⁷⁴ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 381.

⁷⁵ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 380.

⁷⁶ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 381.

bakmennene handler det om å bestikke eller presse den personen som oppdatere direkte fra kampene, til å for eksempel innrapportere et forutbestemt antall gule kort.⁷⁷ Spillselskapene har et avhengighetsforhold til innrapportørene ettersom de sørger for økt spill og dermed sjansen for økt omsetning for spillselskapene. De står med dette i et visst tillitsforhold til selve rapportørene som villeder dem, slik at det oppstår et tap for spillselskapene, og en uberettiget vinning for rapportøren og bakmennene.

4.4.3 Villfarelse og handling

”Villfarelse” kan defineres som en feilaktig oppfatning av virkeligheten. Når strl. § 270 krever villfarelse forutsettes det som et utgangspunkt at det dreier seg om en villfarelse hos et levende menneske.⁷⁸ Derimot gjelder bestemmelsen også for påvirkning av resultater av en automatisk databehandling, jf. § 270 (2). Villfarelsen har en sentral rolle ved bedrageri ettersom det er det grunnleggende for mulige tapsbringende handlinger. I motsetning til en vurdering av faktisk og rettslig villfarelse hos gjerningsmannen, er fokuset ved bedrageri å vurdere villfarelse hos den fornærmede.

Strl. § 270 setter som vilkår at fornærmede foretar en handling. Med ”handling” forstås at noe aktivt skjer og det må foreligge årsakssammenheng mellom opptreden og handling.⁷⁹

I Norge skjer all form for tipping gjennom kommisjonærer som har fått tillatelse fra Norsk Tipping til å videreformidle spill, eller direkte via Norsk Tipping sine hjemmesider. Kommisjonærene hører vanligvis til i dagligvareforretninger, kiosker og på nett. Hvor mye penger som satses på enkelte idrettsarrangementer vil variere og er umulig å gi en generell redegjørelse for. Ettersom kampfiksing ikke er særlig utbredt i Norge, vil det være enkelt for utenlandske kampfiksere å spille mye på et gitt utfall uten at spillkomisjonæren reagerer på dette. Det er derimot en øvre grense på hva kommisjonæren kan tillate av spill, og retningslinjer for når dette kan meldes inn som mistenkelig slik at spill på kampen kan stanses. Likevel har kriminelle miljøer utarbeidet

⁷⁷ <http://www.dagbladet.no/2014/09/22/sport/fotball/kampfiksing/35388334/>

⁷⁸ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 383.

⁷⁹ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 383.

rutiner hvor de sprer spillet på flere hender slik at summen samlet blir stor, men hvert enkelt spill kan villedde kommisjonæren til å tro at noe urettmessig ikke foreligger.

Til slutt må handlingen "*føre til et tap eller fare for*". En naturlig forståelse av dette tilsier at det må foreligge et økonomisk tap. I forarbeidene er det forutsatt at tap av utsikt til vinning etter omstendighetene også kan være "tap".⁸⁰ Straffelovkommisjonens motiver krever, som ved tyveri, at det skal finne sted en formuesoverføring.⁸¹ Av dette kan det sluttet at det å forvolde tap av mulig fremtidig vinning ikke kan bedømmes som bedrageri.⁸²

Ved kampfiksing er nettopp formuesoverføring motivet for selve handlingen, de ønsker å påføre spillskapet et økonomisk tap for selv å tilegne seg en uberettiget vinning. De som organiserer kampfiksing er godt trent på å velge ut kamper som det ikke er mye oppmerksomhet om, verken fra media eller publikum. Ofte ser de bort fra kamper i høyere ligaer, EM og VM-kamper samt særskilte hendelser. De søker seg gjerne nedover i systemene og spiller ofte på kamper som kommisjonæren selv har satt en høy odds på fordi analyser forut for kampen tilsier det. Særlig kamper som det er satt høy odds på og som ikke vil ha noen påvirkning på hvor lagene ender på tabellen er godt egnet for manipulering.

4.4.4 Forledelse

I flg. strl. § 270 er det et krav at gjerningsmannen ved villfarelse "*forleder*" fornærmede til en handling. Med forlede forstås at det må foreligge en årsakssammenheng mellom gjerningsmannens uredelige opptreden og den tapsbringende handlingen.⁸³

Også her vil den nye formen for kampfiksing egne seg som eksempel. I lavere divisjoner vil spillskapene ikke ha mulighet til å kontrollere kampene underveis. De er her avhengig av innrapporteringen som gis av en lokal journalist eller lignende. Et eksempel

⁸⁰ Ot.prp. nr. 75 (1948) s. 10.

⁸¹ SKM 1896 s. 240.

⁸² Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 389.

⁸³ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 383.

som ble nevnt over var at man kan spille på for eksempel antall gule kort per kamp. Selskapet kan her sette en gitt odds på for eksempel 10 gule kort i løpet av kampen som det kan spilles på. Vanlig praksis er at oddsen øker jo mindre sannsynlig det er for at selve spillet vil kunne realiseres. I dette tilfellet vil oddsen øke hvis det er gitt 7 gule kort og kampen er 1 minutt på overtid. Hvis rapportøren her er bestukket til å innrapportere feil antall kort, vil bakmenn kunne sette penger på en høy odds uten at spillkomisjonen faktisk er klar over at de har satt den høye oddsen på feil grunnlag. Det foreligger med dette en klar årsakssammenheng mellom innrapportørens uredelig informasjon og den økende oddsen som fører til et tap for spillselskapet.

4.4.5 Kravet til subjektiv skyld

Strl. § 270 regulerer ikke direkte hvilket skyldkrav som kreves for bedrageri. Hovedregelen er derfor at gjerningsmannen må ha handlet med forsett, jf. strl. § 40. Strl. og forarbeidene gir ikke en nærmere redegjørelse for hva som ligger i kravet til forsett.

I tillegg til forsett, skal gjerningsmannen ha vinnings hensikt. Ordlyden retter seg mot gjerningsmannens mål med den straffbare handlingen, som er en uberettiget vinning for seg selv eller andre. Vinnings hensikt forstås på samme måte som i strl. § 257 (tyveri). Den naturlige forståelsen av hensikt er synonymt med intensjon, mål, mening, formål eller plan. Når motivet for handlingen er ønske om å fremkalle en bestemt følge eller et bestemt resultat vil hensikt foreligge. I følge ordlyden i strl. § 275 må vinningen være uberettiget. Dette tilsier at gjerningspersonen ikke har krav på den. "Uberettiget vinning" i strl. § 275 er det gjort nærmere rede for i Rt. 1995 s. 1536:

*"Uttrykket 'uberettiget vinning' kan ikke tolkes så snevert at det bare omfatter vinning ved handlinger som er uttrykkelig forbudt i lov, arbeids- eller oppdragsavtaler eller andre bestemmelser. Uttrykket må tolkes slik at det omfatter vinning ved handlinger som ut fra en friere vurdering må anses illojal mot arbeids- eller oppdragsgiverens interesser og derfor representer et misbruk av den stilling som arbeid- eller oppdragstakeren har."*⁸⁴

⁸⁴ Se Rt. 1995 s. 1536 på s. 1537.

Det er ikke nødvendig at den antatte gjerningsmannen er klar over at handlingen er straffbar. I de tilfeller vedkommende mener hans fremgangsmåte ikke strider med loven, anses han å være i en rettsvillfarelse jf. strl. § 57. Denne villfarelsen kan vanskelig tenkes å være aktsom og kan derfor ikke føre til frifinnelse. Situasjonen blir en annen i de tilfeller vedkommende tar feil av de faktiske omstendighetene som er avgjørende for handlingens rettsstridighet, jf. strl. § 42.⁸⁵

Som drøftet tidligere i oppgaven søker bakmennene i kampfiksingsaker aktivt å villeden enten selv eller ved å bestikke andre til å villeden. Fremkallelsen, styrkingen eller utnyttelsen av en villfarelse fremstår som klar for gjerningsmannen i disse tilfellene. Målet er en uberettiget vinning for kampfikserne, og sjeldent vil tilfellet være at kampfikseren er i faktisk eller rettslig villfarelse. Det kan derimot ikke utelukkes helt at kampfikseren vil være i villfarelse.

Som nevnt tidligere er kampfiksing særlig utbredt i Asia. Kampfikserne som har operert på det asiatiske spillmarkedet har opparbeidet seg nødvendig erfaring til å vite hvilke kampfiksingshandlinger som vil kunne straffes, og hvilke handlinger som ikke omfattes av strafferettslig regulering. Hvilke fremgangsmåter som kan anses som straffverdige i kampfiksing vil kunne variere fra Norge og Asia. Det kan tenkes at ulike situasjoner som ikke er straffbare i ulike stater i Asia, vil kunne omfattes av norsk straffelovgivning. En kampfikser som har operert stort sett i det asiatiske spillmarkedet vil derfor kunne komme opp i en situasjon som ikke er straffbar i Asia, men som kan vise seg å være straffbar i Norge. Kampfikseren kan med dette være i rettsvillfarelse etter strl. § 57. Hvorvidt denne formen for villfarelse er aktsom, må vurderes fra tilfelle til tilfelle. Konkluderes det med at vedkommende ikke var tilstrekkelig aktsom, vil det ikke kunne føre til frifinnelse etter norsk rett.

4.4.6 Bedrageri i Tyskland

Selv om det i EU sin kartlegging over kampfiksingsreguleringen i de ulike statene er konkludert med at flere land ville lagt bedrageribestemmelsen til grunn ved påtale av kampfiksing, er det bare Tyskland som har relevant kartlegging og juridiske

⁸⁵ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 394.

publikasjoner om kampfiksing og flere rettsavgjørelser hvor kampfiksing er blitt bedømt som bedrageri.⁸⁶

I tysk rett reguleres bedrageri i Strafgesetzbuch § 263 (StGB). I følge bestemmelsen straffes den som *"med hensikt for seg selv eller andre, oppnår en materiell fordel som skader en annens eiendom ved å forårsake eller oppretthold en feil eller ved å forvrengte eller undertrykke fakta"*. En sammenligning av strl. § 275 og StGB § 263 viser at begge bestemmelsene fremhever at "villedelse" er et nødvendig vilkår til å kunne dømmes for bedrageri. Videre er økonomisk tap for den fornærmede, slik som ved strl. § 275, et ytterligere vilkår for å kunne dømmes for bedrageri etter StGB § 263.

I Hoyzersaken ble fotballdommeren Robert Hoyzer dømt for bedrageri i Bundesgerichte Hof (øverste domstol i Tyskland) etter å ha vært involvert i flere kampfiksingssaker. Ved flere anledninger hadde Hoyzer etter avtale med kampfikserer, påvirket resultatet i fotballkamper ved å fatte dommeravgjørelser som var til fordel for det laget kampfikseren skulle satse penger på. Domstolen utviklet i denne saken en bestemt skadekategori betegnet "Quotenschaden". Quotenschaden kan oversettes som en skade forårsaket av forskyvninger av odds som settes på ulike kamper. Retten kom frem til at det må foretas en vurdering av om spillkomisjonærene hadde et økonomisk tap, uavhengig av om manipulasjonen har ført til et tap under selve spillet. Det avgjørende i dette tilfellet var at spillkomisjonærene ikke ville ha tillatt spill, hvis de visste at manipulasjonen ville finne sted.

Selv om faktum ikke er det samme, vil den nye formen for kampfiksing som er omtalt i kapittel 4.4.3 kunne omfattes av prejudikatet i Hoyzersaken. I det tilfellet retten skal vurdere om innrapportøren skal dømmes for bedrageri, må de avgjøre om spillkomisjonæren ville tillatt spillet hvis de visste at rapportering var gal og til fordel for spillerne. Skulle retten konkludere med at spillkomisjonæren ikke ville tillatt spillet, vil innrapportøren kunne bli dømt for bedrageri i Norge.

I motsetning til Norge har Tyskland hatt flere kampfiksingssaker. Behovet for å bekjempe kampfiksing også utenfor idrettsjussen viste seg å være nødvendig for å

⁸⁶ Match-fixing in sport (2012) s. 29.

dempe kampfiksing. At tidligere kampfikserte er dømt for bedrageri har derimot ikke hatt den dempende effekten som tyske myndigheter ønsket seg. Den tidligere omtale Bochumsaken⁸⁷ er nettopp et eksempel på dette. Saken viser hvilken utfordringer myndighetene står over ved sanksjonering av kampfiksing som bedrageri og den manglende prevensjonen bedrageribestemmelser kan ha i slike straffesaker.

4.5 Kampfiksing og økonomisk utroskap

4.5.1 Innledning

Økonomisk utroskap er regulert i strl. § 275 som lyder:

"For utroskap straffes den som i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning eller å skade, forsømmer en annens anliggender som han styrer eller har tilsyn med, eller handler mot den annens tarv.

Straffen for utroskap er fengsel inntil 3 år. Bøter kan anvendes sammen med fengselsstraffen. Medvirkning straffes på samme måte. Under særdeles formildende omstendigheter kan bøter anvendes alene.

Straff etter denne paragraf kommer ikke til anvendelse ved handling som går inn under § 255, jf. § 256 eller § 276 a, jf. § 276 b."

I den nye straffeloven fra 2005 er den nye bestemmelsen om økonomisk utroskap inntatt i § 390. Bortsett fra at skyldkravet fremkommer av bestemmelsen, er det ingen andre endringer av betydning.

Profesjonelle lag innenfor ulike idretter er organisert etter tradisjonelle selskapsstrukturer. Ofte består klubbene av en eller flere eiere, et styre og en daglig leder. Det er flere internasjonale eksempler på at ledere med juridisk representasjonsrett for et klubblag har blitt dømt for kampfiksing. For eksempel ble Luciano Moggi i 2011 dømt til 5 år og fire måneder fengsel for sin rolle i en

⁸⁷ Se kapittel 2.2 i oppgaven.

kampfiksingssak i Italia.⁸⁸ Moggi utnyttet sin posisjon som direktør til å tilegne seg en uberettiget økonomisk vinning ved å legge forholdene til rette for fiksing av flere fotballkamper hvor Juventus var involvert.

Det vil videre i dette kapittelet gjøres rede for hvordan direktører, styreledere eller andre med juridisk representasjonsrett i norske idrettslag vil kunne bli dømt for økonomisk utroskap, i tilfeller hvor de har utnyttet sin stilling til å manipulere idrettsresultater.

4.5.2 Representasjonsmyndighet

Gjerningsmannens stilling vil ofte innebære en juridisk representasjonsmyndighet, som for eksempel fullmektig eller styremedlem. Stillingen må ha en viss selvstendig karakter, ellers vil man ikke si at gjerningsmannen ”styrer eller har tilsyn med” den annens anliggender,⁸⁹ og den må være av en viss varighet.⁹⁰

I et kampfiksingstilfelle vil dette typisk være daglig leder eller fotballklubbens formann. I Tyrkia ble fotballklubben Fenerbaches styreformann Aziz Yildrimi dømt til fengsel i seks år og tre måneder, for ha å utnytte sin stilling i flere kampfiksingshendelser. I EU sin kartlegging av statenes regulering mot kampfiksing, er det flere eksempler på at det i Italia er en lav terskel for de kriminelle miljøene å påvirke igangsettelse av kampfiksing.⁹¹ Det vil senere i oppgaven drøftes hvor sterkt dette gjør seg gjeldende i Norge.

4.5.3 De alternative straffbare handlingene

Strl. § 275 beskriver to ulike straffbare handlinger. Den første tar sikte på passivitet, jf. ”å forsømme den annens anliggender”. Mye av den illegale kampfiksing skjer i dag uten fysisk kontakt forut for en kamp. Den vanligste fremgangsmåten er at representanter for

⁸⁸ <http://www.vg.no/sport/fotball/italiensk-fotball/tidligere-juventus-direktoer-doemt-til-fengsel/a/10015672/>

⁸⁹ Stordrange, Forbrytelser (2007) s. 82-86.

⁹⁰ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 413.

⁹¹ Match-fixing in sport (2012) s. 38.

et organisert kriminelt miljø tar kontakt med ledere eller spillere i klubber via e-post eller sosiale medier. Ofte blir de tilbudt et kontant beløp mot at de gjør sin del for å påvirke resultatet til fordel for kampfikserne. Hvis daglig leder burde vært klar over at andre spillere takker ja, til tilbudet og han forholder seg taus overfor klubbens styre og andre, har vedkommende inntatt en passiv rolle som gir andre en uberettiget vinning.

Den andre straffbare handlingen tar sikte på den aktive opptreden, jf. "å handle mot den annens tarv".⁹² Hvis daglig ledere etter å ha blitt kontaktet av en kampfiksing, legger forholdene til rette for at resultatet manipuleres har vedkommende opptrådt aktivt for kampfiksing skal finne sted.

Bestemmelsen krever videre ikke at det skal være voldt skade hos fornærmede eller vinning hos gjerningsmannen, men for å kunne dømmes må det foreligge en handling eller unnlattelse som strider mot "*den annens*" interesse.⁹³ Som nevnt innledningsvis utgjør kampfiksing en trussel mot idrettens betydning for samfunnet og den positiviteten som ligger til grunn for ulike idrettsaktiviteter. Det må forutsettes at klubber i de øvre divisjonene som fremstår som eksempler for andre, operer i samsvar med de retningslinjer som er satt. I de tilfeller lederen forsøker å påvirke et resultat i en eller flere kamper uten at dette vil gi en direkte økonomisk vinning for dem, vil de ha handlet i strid med klubbens grunnleggende interesser om å ivareta dens integritet og omdømme.

Også i de tilfeller hvor gjerningsmannen har utsatt "den annen" for risiko kan han dømmes, selv om denne risikoen aldri medfører tap. I de tilfeller hvor det avdekkes at en klubblleder har forsøkt å organisere kampfiksing uten at dette har gitt ham eller andre en uberettiget vinning eller påført klubben et tap, vil dette kunne utsette klubben for en uønsket risiko. Kampfiksingseffekten kan påvirke sponsorer, spiller og antall tilskuere som møter opp på arrangementene. Selv om det ikke faktisk fører til et økonomisk tap har lederens utnyttelse av sin representasjonsmyndighet utsatt klubben for en slik risiko.

⁹² Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 413.

⁹³ Stordrange, Forbrytelser (2007) s. 3.

4.5.4 Vinnings hensikt

Strl. § 275 er taus hva angår kravet til subjektiv skyld. Hovedregelen er da at det kreves forsett, jf. strl. § 40. Forsettet må omfatte alle ledd i gjerningsbeskrivelsen,⁹⁴ i tillegg stiller ordlyden krav til enten vinnings- eller skadehensikt. Kampfiksing er et typisk eksempel på hvordan kriminelle organisasjoner, eller andre aktører ved enkelttilfeller, ønsker å oppnå en økonomisk vinning ved å foreta en ulovlig handling. Skyldkravet "skadehensikt" vil derfor ikke omtales noe nærmere.

Hva gjelder "vinnings hensikt" vises til tidligere drøftelse av dette i oppgaven.⁹⁵

Som nevnt tidligere er det vanlig at kampfikserte tar kontant med ledere over e-post med tilbud om å manipulere idrettsresultater mot et kontant beløp. I de tilfeller klubbens formann aksepterer dette tilbudet, legger forholdet til rette og sørger for at resultatet av kampen blir fikset slik at det oppnås en uberettiget vinning, foreligger det en forsettlig handling fra formannens side. Det er utover dette vanskelig å fastsette grensen for hvor det foreligger en uberettiget vinning ved kampfiksing. Hvorvidt en med representasjonsmyndighet har tilegnet seg eller andre en uberettiget vinning, må vurderes konkret ved hvert enkelt tilfelle. Hvis daglig leder utnytter sin posisjon i en klubb, og lykkes med å fikse en kamp slik at han får utbetalt en uberettiget vinning, vil vedkommende kunne straffes for økonomisk utroskap. Dersom daglig leder utnytter sin posisjon men ikke lykkes i å fikse kampen, vil han kunne straffes for forsøk på økonomisk utroskap, jf. strl. § 49.

4.5.5 Strl. § 275 og lederkultur i norsk idrett

Som nevnt tidligere er det flere eksempler på kampfiksing hvor en leder har utnyttet sin posisjon i Italienske fotballklubber, på bekostning av deres arbeid eller oppdragsgiveres interesse, for å oppnå en uberettiget vinning. I 2005 ble presidenten og sportsdirektøren

⁹⁴ Andenæs, Spesiell straff (2013) s. 416.

⁹⁵ Se kapittel 4.4.5

til fotballklubben Genoa siktet for å ha tilbudt ca. 250.000 euro til managerne i fotballklubben Venezia og andre fordeler til spillerne i samme klubb.⁹⁶

Hvis dette hadde skjedd i Norge ville klubbpresidenten kunne blitt straffet for økonomisk utroskap jf. strl. § 275. Etter omfattende kildesøk har det ikke lyktes å finne lignende paralleller til ledelse av norsk idrett. Som et utgangspunkt kan det teoretisk tenkes at ledere i norske idrettsklubber kan fristes til å utnytte sin posisjon til og organisere kampfiksing. Det er derimot ikke kultur for dette i Norge. Årsaken kan være at Norge fremstår som en liten nasjon på idrettskartet, særlig hva gjelder idretter som det kan settes penger på. Eventuelt samarbeid mellom daglige ledere og kampfiksere i Norge vil enkelt kunne fanges opp, ettersom idrettsmiljøet er lite og risikoen for å oppdage økonomisk utroskap dermed er høy. I tillegg vil media spille en stor rolle i å avdekke eventuelle kriminelle handlinger eller forsøk på dette.

På den andre siden er det ikke utenkelig at ledere utnytter sin posisjon til å begå økonomisk kriminalitet. Et eksempel på dette kan være Morgan Andersen. I 2005 til 2006 var han direktør for fotballklubben Lyn. Han hadde en sentral rolle i salget av John Obi Mikel fra Lyn til Manchester United. I forbindelse med denne overgangen ble han tiltalt for dokumentforfalskning og falsk politianmeldelse. Mikel ble i 2006 Chelsea FC-spiller.⁹⁷ I 2008 ble Andersen kjent skyldig for dokumentforfalskning, og ble dømt til et års betinget fengsel med en prøvetid på to år.⁹⁸ Selv om Andersen ikke ble dømt for økonomisk utroskap viser saken at det også i Norge kan være ledere i klubber som vil forsøke å utnytte sin posisjon, enten for å oppnå en uberettiget vinning for dem selv eller andre.

Ettersom det ikke foreligger noen eksempler i Norge på at klubbledere har utnyttet sin stilling til å organisere kampfiksing kan dette tale for at strl. § 275 virker tilstrekkelig preventiv, og dermed er med på å avverge kampfiksing av personer med representasjon eller tilsynsmyndighet for idrettsklubber.

⁹⁶ Match-fixing in sport (2012) s. 39-40.

⁹⁷ http://no.wikipedia.org/wiki/Morgan_Andersen.

⁹⁸ TOSLO-2007-155951.

Etter at strl. § 276 a ble vedtatt i 2003 vil flere situasjoner som kan bli betegnet som økonomisk utroskap, nå kunne straffes som korrupsjon jf. strl. § 275 tredje ledd.⁹⁹

5. Avsluttende bemerkninger

Det er antatt at 110 kamper ble fikset i Europa i 2013-2014 sesongen.¹⁰⁰ Det foreligger ingen eksakte tall på hvor mange kamper som har blitt forsøkt fikset eller faktisk blitt fikset i Norge. I et internasjonalt perspektiv fremstår ikke kampfiksing som en stor utfordring for den norske påtalemyndigheten sammenlignet med andre stater. Dette innebærer ikke at myndigheten alene og i samarbeid med andre stater eller internasjonale aktører ikke skal arbeide mot fremveksten av kampfiksing.

Etter mitt skjønn er det ikke noe behov for egne spesielle straffebud mot kampfiksing slik situasjonen er i Norge i dag. De generelle straffebudene som er gjennomgått viser at gjeldende rett vil kunne omfatte og legges til grunn ved straffeforfølgning av ulike kampfiksingstilfeller, og virker tilstrekkelig allmenn- og individualpreventive. Straffebudene er også utformet på en slik måte at de vil virke effektivt på fremtidige og nye måter å fikse kamper på.

I motsetning til selve straffesanksjoneringen ligger de største utfordringene ved kampfiksing i Norge på det prosessuelle nivået, særlig gjelder dette selve etterforskningen. En felles utfordring for alle typer etterforskning er tilgangen til ressurser og hensynet til effektivitet. Som Bochumsaken¹⁰¹ viser, kreves det mengder med ressurser i form av mannskap, tid og kapital for å kunne kartlegge omfanget av kampfiksing og mistenke, sikte eller tiltalte noen i den konkrete saken. Balansegangen mellom ressursbruken og nødvendigheten av etterforskningen vil være en utfordring påtalemyndigheten i Norge vil stå over i fremtiden. Det foreligger ingen signaler på at kampfiksing er en nedadgående trend. For at politiet skal kunne ivareta ansvaret for kriminalitetsbekjempelse av kampfiksing på en effektiv måte, er det sentralt å ha tilstrekkelige ressurser og virkemidler tilgjengelig. Eksempler på slike ressurser vil være

⁹⁹ Se kapittel 4.2.

¹⁰⁰ <http://cyprus-mail.com/2014/06/05/cyprus-and-bulgaria-top-match-fixing-league/>

¹⁰¹ Se kapittel 2.2 i oppgaven.

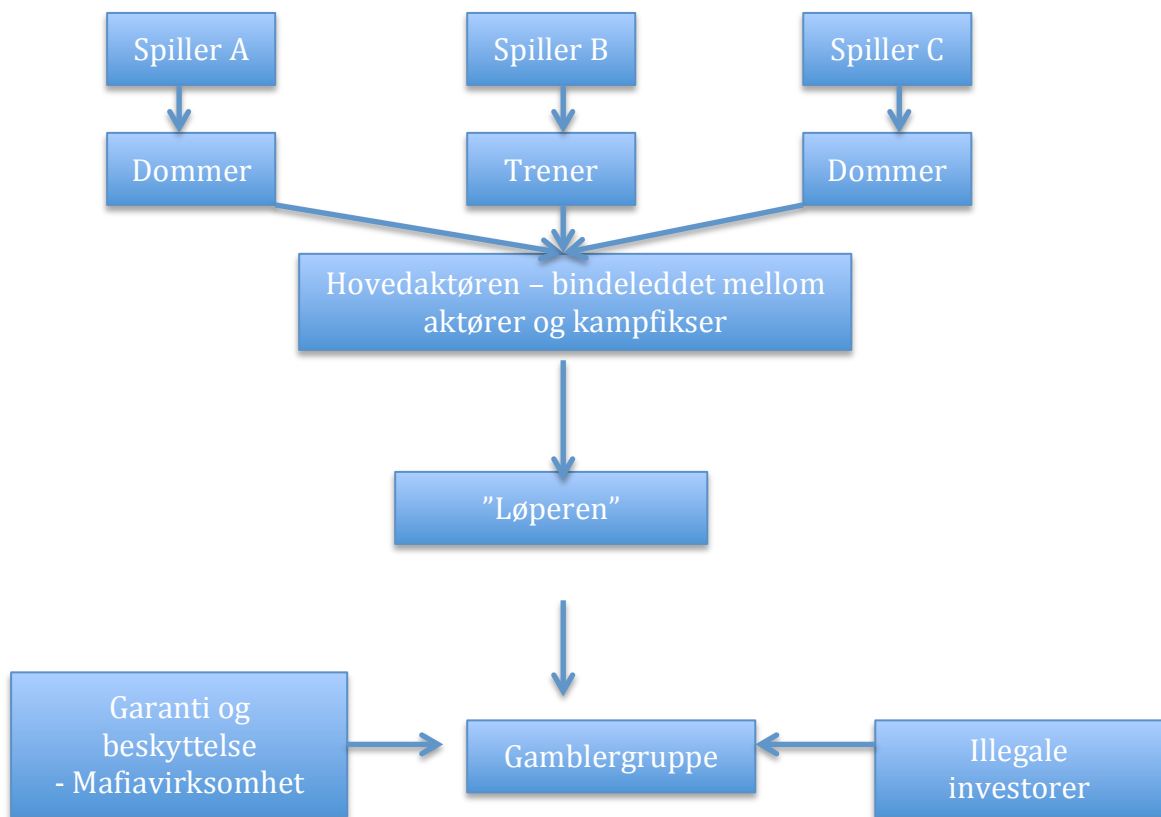
økonomiske ressurser, materielle ressurser, personelle ressurser og prosessuelle ressurser. Blant prosessressursene er påtalemyndighetens organisering, deres rutiner og arbeidsmetoder som kan brukes aktivt i bekjempelsen av kampfiksing. Dette omfatter også adgangen til å benytte skjulte tvangsmidler som ledd i etterforskningen og forebygging.¹⁰²

Hvorvidt myndighetene mener at ressursbruken er tilstrekkelig eller må øke på kampfiskingsområdet, vil avhenge av hvilken utviklingen denne formen for kriminalitet vil få i Norge. I det tilfelle de tildelte ressursene ikke strekker til og kampfiksing ikke blir bekjempet, vil de organiserte kriminelle miljøene stadig kunne utnytte dette.

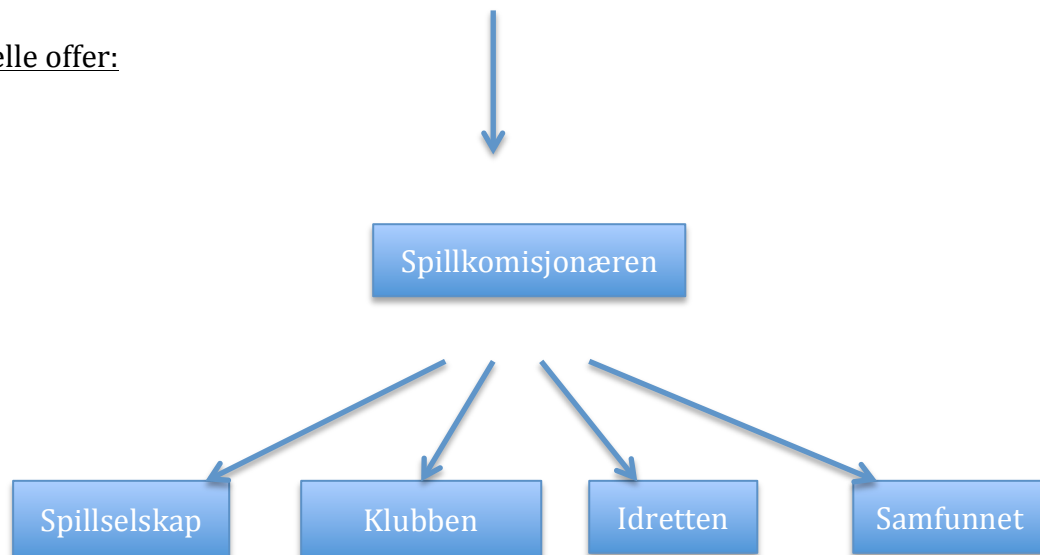
¹⁰² NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll. Kap. 8.5.1.

Vedlegg: Et eksempel på hvordan kampfiksing kan organiseres

Eventuelle aktive aktører:

Eventuelle offer:

Litteraturliste

Norske lover og forskrifter

Kongeriket Norges Grundlov av 17 mai 1814 (grl.)

Almindelig borgerlig Straffelov 22 mai 1902 nr. 10 (strl.)

Lov 20 mai 2005 nr. 28 om straff (strl. 2005)

Lov 22 mai 1981 nr. 25 om rettergang i straffesaker (strpl.)

Den europeiske menneskerettskonvensjon 3 september 1953 (EMK) jf. menneskerettsloven § 2.

Norske lovforarbeider

Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven). I fotnoter: Ot.prp.nr. 90(2003-2004).

Ot.prp. nr. 78 (2002-2003) Om lov om endring i straffeloven mv. (Straffebud mot korrupsjon. I fotnote: Ot.prp. nr. 78 (2002-2003).

Ot.prp. nr. 75 (1948) Om lov om endring i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902. I fotnoter: Ot.prp. nr. 75 (1948).

NOU 2009:15, Skjult informasjon – åpen kontroll. I fotnote: NOU 2009:15.

SKM 1896: Udkast til almindelig borgerlig Straffelov med Motiver. I fotnote: SKM 1896.

Konvensjoner

Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions 2014. I fotnote: Conventin on the Manipulation og Sports Competitions 2014.

Rettspraksis

Rt. 1952 s. 127

Rt. 1977 s. 1207

Rt. 1995 s. 1536

Rt. 2010 s. 1011

Rt. 2011 s. 1495

TOSLO-2007-155951

Rettspraksis fra den europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD)

Engel and others v. The Netherlands application no. 51/71.

Finsk rettspraksis

Dom fra tingretten i Vantaa, 6 mars 2008.

Dom fra tingretten i Lapland, 19 juli 2011.

Dom fra hovretten i Helsinki 27 februar 2009.

Utenlandske lover

Strafgesetzbuch, lov av 15.05.1871. Den tyske straffeloven.

Rikoslaki, lov nr. 39 av 1889. Den finske straffeloven.

Rundskriv

Riksadvokatens rundskriv av 22.12.1999. Del 2, nr. 3 av 1999 om etterforskning, punkt 3. I fotnote: Riksadvokatens rundskriv (1999).

Utredninger

Nasjonal handlingsplan mot kampfiksing i idretten 2013-2015, 11.12.2012. I fotnoter: Nasjonal handlingsplan (2012).

Match-fixing in sport. A mapping og crimial law provisions in EU 27 march 2012. I fotnoter: Match-fixing in sport (2012).

Match-fixing in the Nordic countries 2013. I fotnoter: Match-fixing in the Nordic countris.

Litteratur

Andenæs, Johs.

Alminnelig strafferett. 5 utgave ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber-Mohn. 2010. I fotnote: Andenæs, Alm. straff (2010).

- Andenæs, Johs. Norsk straffeprosess. Samlet utgave ved Muhrer, Tor-Geir. 4 utgave. (2012). I fotnote: Andenæs, Straffeprosess (2012).
- Andenæs. Johs. Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene. Samlet utgave ved Andorsen, Kjell V. 4 oppslag. 2013. I fotnote: Andenæs, Spesiell strafferett (2013).
- Aall, Jørgen. Rettsstat og menneskerettigheter. 3.utgave. 2013. I fotnote: Aall (2013).
- Eckhoff, Torstein. Rettskildelære. 5 utgave ved Helgesen, Jan E. 2010. I fotnote: Eckhoff (2010).
- Stordrange, Bjørn. Forbrytelser mot vårt økonomiske system: Utroskap, bestikkelser og investorbedrageri. Andre utgave 2007. I fotnote: Stordrange, Forbrytelser (2007).
- Hill, Declan. The fix: soccer and organized crime. 2008. I fotnoter: Hill, The fix, 2008.
- Hill, Declan. The insider's guide to match-fixing in fotball. 1 utgave 2013. I fotnote: Hill, The insiders guide (2013)(Kindelversjon). Kommentar: Boken er lastet ned som "Kindelversjon" og det er ikke mulig å angi sidetall, kun posisjoner i boken.

Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus.

Straffeloven kommentarutgave anden del -
forbrydelser. Studentutgave. Oslo. 1995. I
fotnote: Bratholm (1995).

Avisartikler

BBC News. 2011. 3 Finland football rocked by match-fixing scandale. June 10.

Nettsider

<http://www.vg.no/sport/fotball/italiensk-fotball/tidligere-juventus-direktoer-doemt-til-fengsel/a/10015672/>. sist besøkt 07.10.14.

<http://www.okokrim.no/bedragerier/> sist besøkt 08.10.14.

<http://www.dagbladet.no/2014/09/22/sport/fotball/kampfiksing/35388334/>. sist besøkt 08.10.14.

<http://www.nrk.no/sport/widvey-til-kamp-mot-kampfiksing-1.11940704>. Sist besøkt 08.10.14.

<http://www.nrk.no/sport/fotball/keeper-varslet-om-fikse-forsok-1.11967279>. Sist besøkt 08.10.14.

http://espn.go.com/sports/soccer/news/_/id/6782929/wilson-raj-perumal-singapore-convicted-match-fixing-finland. Sist besøkt 10.09.14.

<http://cyprus-mail.com/2014/06/05/cyprus-and-bulgaria-top-match-fixing-league/>. Sist besøkt 10.09.14.

http://no.wikipedia.org/wiki/Morgan_Andersen. Sis besøkt 26.11.14.

<http://www.dn.no/nyheter/2014/10/20/1855/Kriminalitet/tiltalt-fem-fotballspillere-har-fikset-kampresultater>. Sist besøkt 26.11.2014.

Antall ord: 13.524